

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

12.01 – МКР. 1916 “С” 2022.12.29. 14 ПЗ

СКИДАНА ОЛЕКСАНДРА ВОЛОДИМИРОВИЧА

2023 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Факультет аграрного менеджменту
УДК 6349.42:631.11

ПОГОДЖЕНО **ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ**
 Декан факультету аграрного менеджменту **В.о. завідувача кафедри**
 адміністративного менеджменту та ЗЕД
 (назва факультету (ННД)) (назва кафедри)
Анатолій ОСТАПЧУК **Олена КОВТУН**
 (підпис) (ПІБ) (підпис) (ПІБ)

“ ” 2023 р. “ ” 2023 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему «Адміністративно-правове регулювання господарської діяльності аграрних підприємств»

Спеціальність **073 «Менеджмент»**
 (код і назва)
 Освітня програма **«Адміністративний менеджмент»**
 (назва)
 Орієнтація освітньої програми **освітньо-професійна**

Гарант освітньої програми:

к.е.н., доцент **Олена КОВТУН.**
 (науковий ступінь та вчене звання) (підпис) (ПІБ)
Керівник магістерської кваліфікаційної роботи:
к.е.н., доцент **Наталія КОВАЛЕНКО**
 (науковий ступінь та вчене звання) (підпис) (ПІБ)

Виконав:

Олександр СКИДАН
 (підпис) (ПІБ студента)

КИЇВ – 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Факультет аграрного менеджменту

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри адміністративного
менеджменту та ЗЕД

д.е.н. професор

Віталій ЛУЦЯК

(підпис)

(ПІБ)

2022 року

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТУ

Скидану Олександр Володимировичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

Спеціальність

073 «Менеджмент»

(код і назва)

Освітня програма

«Адміністративний менеджмент»

(назва)

Орієнтація освітньої програми

освітньо-професійна

Тема магістерської кваліфікаційної роботи «Адміністративно-правове регулювання господарської діяльності аграрних підприємств»

затверджена наказом ректора НУБіП України від «29» грудня 2022 р. №1916«С».

Термін подання завершеної роботи на кафедру 2023.11.10

(рік, місяць, число)

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи законодавчі акти, навчальна та наукова література, офіційні статистичні матеріали, звіти та оперативні матеріали, дані міжнародної статистики та публікації наукових установ.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
2. АНАЛІЗ УМОВ І РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Перелік графічного матеріалу (за потреби)

Дата видачі завдання «30» грудня 2022 р.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

Наталія КОВАЛЕНКО

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Завдання прийняв до виконання

(підпис)

Олександр СКИДАН

(прізвище та ініціали студента)

РЕФЕРАТ

Актуальність теми. Агропромисловий комплекс України - це комплекс соціально-економічних, організаційно-управлінських, правових, наукових, кадрових та інших заходів, спрямованих на забезпечення функціонування аграрного сектору економіки та гарантування продовольчої безпеки держави. У зв'язку з цим усі питання, пов'язані з розвитком агропромислового комплексу, є соціально чутливими і потребують особливої уваги. В даній роботі розглядається один з основних аспектів розвитку державного агропромислового комплексу, а саме адміністративно-правове регулювання діяльності аграрних підприємств.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій адміністративно-правового регулювання діяльності аграрних підприємств.

Для досягнення поставленої мети були визначені такі основні завдання:

- вивчити теоретичні аспекти адміністративно-правового регулювання діяльності підприємств;
- провести загальну організаційно-економічну характеристику підприємства ТОВ «Агроюніт Захід»;
- проаналізувати виробничо-господарську діяльність підприємства ТОВ «Агроюніт Захід»;
- вивчити стан адміністративно-правового регулювання діяльності ТОВ «Агроюніт Захід»;

- надати рекомендації щодо покращення адміністративно-правового регулювання діяльності підприємств аграрного комплексу.

Об'єктом дослідження є процес управління аграрним підприємством ТОВ «Агроюніт Захід».

Предметом дослідження є адміністративно-правове регулювання господарської діяльності аграрного підприємства ТОВ «Агроюніт Захід».

Методи дослідження: в ході дослідження використано методи аналізу, спостереження, порівняння, а також фінансово-математичні (статистичні)

методи розрахунків ефективності виробництва.

Наукова новизна одержаних результатів. Визначено теоретичні аспекти адміністративно – правового регулювання діяльності підприємств.

проаналізовано сучасний стан управління на підприємстві; розроблено рекомендації щодо покращення адміністративно – правового регулювання діяльності підприємств в Україні.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження будуть впроваджені на ТОВ «Агроюніт Захід».

Апробація результатів магістерської роботи. Результати виконання магістерської кваліфікаційної роботи були оприлюднені на ...

КЛЮЧОВІ СЛОВА

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО, АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС, ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ, АГРОХОЛДИНГ, ВИРОБНИЦТВО.

ЗМІСТ

НУБІП України

Стор

Вступ 2

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ 3

1.1. Агропромисловий комплекс як предмет адміністративно-правового регулювання 3

1.2. Зміст адміністративно-правового регулювання управлінської діяльності в аграрних підприємствах 8

1.3. Органи державної влади, що здійснюють адміністративно-правове регулювання діяльності підприємств 14

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ УМОВ І РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 19

2.1. Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства ТОВ «АГРОЮНІТ ЗАХІД» 19

2.2. Аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства ТОВ «АГРОЮНІТ ЗАХІД» 27

2.3. Стан адміністративно-правового регулювання діяльності ТОВ «АГРОЮНІТ ЗАХІД» 34

РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ 42

3.1. Основні напрямки удосконалення адміністративно-правового регулювання інноваційної діяльності аграрних підприємств 42

3.2. Використання досвіду країн ЄС у сфері адміністративно-правового регулювання діяльності аграрних підприємств 51

ВИСНОВКИ 66

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 69

ВСТУП

Агропромисловий комплекс України – це комплекс соціально-економічних, організаційно-управлінських, правових, наукових, кадрових та інших заходів, спрямованих на забезпечення функціонування аграрного сектору економіки та гарантування продовольчої безпеки держави. У зв'язку з цим усі питання, пов'язані з розвитком агропромислового комплексу, є соціально чутливими і потребують особливої уваги. В даній роботі розглядається один з основних аспектів розвитку державного агропромислового комплексу, а саме адміністративно-правове регулювання діяльності аграрних підприємств.

Метою магістерської кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій адміністративно-правового регулювання діяльності аграрних підприємств.

Об'єктом дослідження є процес управління аграрним підприємством ТОВ «Агроюніт Захід».

Предметом дослідження є адміністративно-правове регулювання господарської діяльності аграрного підприємства ТОВ «Агроюніт Захід».

Завдання дослідження:

- вивчити теоретичні аспекти адміністративно-правового регулювання діяльності підприємств;

- провести загальну організаційно-економічну характеристика підприємства ТОВ «Агроюніт Захід»;

- проаналізувати виробничо-господарську діяльність підприємства ТОВ «Агроюніт Захід»;

- вивчити стан адміністративно-правового регулювання діяльності ТОВ «Агроюніт Захід»;

- надати рекомендації щодо покращення адміністративно-правового регулювання діяльності підприємств аграрного комплексу.

Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який складається із 52 літературних

джерел. Основний зміст викладено на викладено на 73 сторінках, ілюстрованих
6 таблицями та 4 рисунками.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

НУБІП України

1.1. Агропромисловий комплекс як предмет адміністративно-правового регулювання

НУБІП України

Визначення агропромислового комплексу в Україні як об'єкта адміністративно-правового регулювання потребує з'ясування його змісту, що викликає певні розбіжності в наукових дослідженнях.

НУБІП України

У контексті цього дослідження вважаємо за необхідне з'ясувати питання, що безпосередньо стосуються агропромислового комплексу, тобто його дефініції.

НУБІП України

Так, Т.В. Остапенко визначає агропромисловий комплекс як взаємопов'язану систему виробництва, обміну, розподілу і споживання продукції сільськогосподарського походження, об'єднану технічними, організаційними та економічними зв'язками, з метою досягнення інтегрованої мети національної соціально-економічної системи забезпечення продовольчої та

НУБІП України

сільськогосподарської сировинної безпеки держави. Науковець підкреслює, що це "мілісне багатогалузеве утворення, що охоплює основне виробництво, галузі виробничої та соціальної інфраструктури" [1, с.30].

НУБІП України

Іншими словами, наголошується на взаємозв'язку основних видів економічної діяльності агропромислового комплексу з соціальною інфраструктурою та необхідності забезпечення національної продовольчої

НУБІП України

безпеки. Акцентується увага на тому, що взаємозв'язок між сільським господарством і промисловістю залежить від рівня агропромислової агломерації. Так, агропромисловий комплекс охоплює всі стадії виробництва і збуту

НУБІП України

сільськогосподарської продукції та її переробки, виробництво засобів виробництва для галузей, тісно пов'язаних із сільським господарством, їх матеріально-технічне забезпечення, виробництво та виробниче обслуговування

НУБІП України

[2].

Це свідчить про те, що агропромисловий комплекс має складну структуру:

1) галузі, що виробляють сільськогосподарську продукцію та засоби виробництва для інших галузей; 2) сільськогосподарське виробництво; 3) галузі, що переробляють, зберігають, транспортують і доводять продукцію із сільськогосподарської сировини до споживачів; 4) виробнича та соціальна інфраструктура. Зважаючи на виняткову важливість цього сектору для національної економіки, Закон України від 17 жовтня 1990 року "Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві" (зі змінами та доповненнями) [3] відносить цей сектор до пріоритетних галузей.

Не є помилковим вважати, що предметом правового регулювання є суспільні відносини, врегульовані через дії суб'єктів соціальної взаємодії, оскільки право впливає і регулює поведінку суб'єктів, а поведінкові акти є основою суспільних відносин.

Отже, аналізуючи визначення предмета правового регулювання, запропоновані різними авторами, можна виокремити два основні підходи. Згідно з першим підходом, предметом правового регулювання є суспільні відносини.

Отже, другим предметом є не самі суспільні відносини, а поведінка людей.

Опоненти цієї точки зору стверджували, що право регулює суспільні відносини і спрямовує їх розвиток через свій вплив на поведінку людей [4, с. 162]. Середню позицію займав Н. Неумивайченко, який розглядав суспільні відносини як загальний об'єкт правового впливу [5]. Безпосередніми об'єктами правового регулювання є різноманітні вчинки та діяльність учасників цих відносин.

Водночас більш точним є уточнення сфери суспільних відносин з огляду на визначення конкретної правової галузі як критерію виокремлення її із загальної правової системи. Тому, не протиставляючи поведінку суб'єктів і суспільні відносини як предмет правового регулювання, ми погоджуємося з

висловленою позицією, що предметом галузевого регулювання є "особлива, специфічна сфера суспільних відносин".

Переважна більшість вітчизняних вчених-адміністративістів вказують на те, що предметом правового регулювання в адміністративному праві є суспільні відносини управлінського характеру.

Щодо предмета адміністративного права В. Галанко підкреслює, що межі предмета сучасного адміністративного права окреслюються, по-перше, управлінською діяльністю адміністративних органів з надання адміністративних послуг і, по-друге, управлінською діяльністю адміністративних органів зі здійснення управлінської (виконавчо-розпорядчої) діяльності. Таким чином, предметом українського адміністративного права є суспільні відносини, що виникають між суб'єктами та об'єктами управління, до яких належать

1) фізичні особи: а) громадяни України, б) іноземці, в) особи без громадянства, г) фізичні особи зі спеціальним статусом (наприклад, фізичні особи-підприємці);

2) приватні юридичні особи

3) підпорядковані особи нижчого ієрархічного статусу, адміністративні суб'єкти [6, с. 85].

З огляду на викладений вище підхід, вважаємо заслуговує на увагу те, що ще у 1999 році В.Б. Авер'янов зазначав, що адміністративно-правове регулювання на практиці включає в себе три поняття: державне управління, державне адміністративне регулювання та державна служба. Крім того, автор також визначає предмет адміністративного права як однорідну групу суспільних відносин, що складаються в процесі державного управління в економічній, соціальній, культурній, адміністративно-політичній сферах, а також реалізації управлінських повноважень, делегованих державою органам місцевого самоврядування, громадським органам та іншим недержавним структурам, реалізації та захисту адміністративних прав і свобод громадян в адміністративно-правовій сфері. Діяльність органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їхніх службовців розглядається як діяльність органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їхніх службовців із забезпечення реалізації адміністративних прав і свобод людини і громадянина.

Такий підхід дозволяє не тільки встановити актуальність понять "адміністративне регулювання" та "правове регулювання", а й встановити перспективи розвитку адміністративно-правового регулювання в агропромисловому комплексі з урахуванням сучасних тенденцій, розглядаючи це поняття в контексті предмета адміністративно-правового регулювання. У контексті визначення предмета адміністративного права як суспільних відносин у сфері державного управління, державного регулювання та надання державних послуг, у світлі напрацювань Б.Б. Аверянова та Р.В. Ігоніна, відносини в агропромисловому комплексі та його діяльність в цілому, як фактори, що потребують державного регулювання та регулювання адміністративного типу [7, с. 139].

Таким чином, наукова позиція окреслює предмет адміністративно-правового регулювання ширше. Зокрема, зазначається, що

- сукупність відносин, які нині регулюються адміністративним правом, перетворює такі елементи, як відносини публічного управління, публічного адміністрування та адміністративно-обов'язкові відносини, на предмет адміністративного права.

- адміністративне право регулює суспільні відносини: 1) що складаються в процесі управління економічною, соціально-культурною, адміністративно-політичною сферами, коли органи місцевого самоврядування, державні органи та деякі інші недержавні органи здійснюють делеговані їм владні повноваження; 2) що складаються при здійсненні юрисдикції адміністративних судів та відновленні порушених прав суб'єктів адміністративного права під час застосування заходів адміністративного примусу до осіб приватного права; 3) під час застосування заходів адміністративного примусу до осіб публічного права; 4) під час поновлення прав суб'єктів адміністративного права.

- зміст предмета адміністративного права утворюють такі відносини: 1) публічного управління; 2) відповідальності адміністративних органів за протиправні діяння; 3) публічної служби; 4) відповідальності за порушення встановлених правил [8, с. 34].

Як видно з дослідженого матеріалу, предмет адміністративного права утворюють різні види адміністративно-правових відносин (суспільних відносин, урегульованих нормами адміністративного права), тобто він є моністичним.

Такий висновок видається очевидним і беззаперечним, оскільки предмет адміністративного права дійсно інтегрує лише один вид правовідносин: адміністративно-правові відносини [9, с. 83].

Так, агропромисловий комплекс займає важливе місце в національній економіці і являє собою сукупність галузей народного господарства, що займаються виробництвом сільськогосподарської продукції, але він не

обмежується лише сільськогосподарською продукцією, а включає також інші товари народного споживання, їх зберігання, переробку та доведення до споживачів. Під поняттям предмета адміністративно-правового регулювання

слід розуміти сукупність однорідних суспільних відносин регулятивного характеру, що складаються між адміністративними органами та приватними

особами і складаються з приводу управління різними сферами суспільного життя. Такі суспільні відносини полягають у наданні адміністративних послуг та здійсненні публічною адміністрацією адміністративно-управлінської діяльності,

яка здійснюється в межах певних органів державної влади, органів місцевого самоврядування та недержавних організацій при делегованих державою повноваженнях.

Таким чином, предметом адміністративно-правового регулювання є система суспільних відносин між органами публічної влади, тобто вищим органом державної влади та спеціалізованими місцевими органами виконавчої

влади, що здійснюють державне регулювання агропромислового комплексу, і приватними особами, які здійснюють сільськогосподарську діяльність, що виникають у сфері владних управлінських дій та надання адміністративних

послуг, і метою якого є публічне гарантування прав і свобод людини і громадянина.

1.2. Зміст адміністративно-правового регулювання управлінської діяльності в аграрних підприємствах

Адміністративно-правове регулювання як правова категорія визначається як певний алгоритм послідовного впливу правових методів та інструментів для досягнення мети упорядкування поведінки суб'єктів владних повноважень та учасників управлінських відносин у сфері державного управління [10]. Однак слід враховувати, що агропромисловий комплекс, який є безпосереднім об'єктом адміністративно-правового регулювання, має низку особливостей, що відрізняють його від інших галузей, зокрема залежність від природно-кліматичних умов, відносно низьку рентабельність і тривалий фінансовий обіг, сезонний характер виробництва та повільну модернізацію виробництва.

Теоретично принципи адміністративного права формулюються на основі аналізу адміністративного права та законодавства кожної країни. Під принципами слід розуміти основні (основоположні) ідеї, положення та вимоги, які характеризують зміст адміністративного права, відображають закономірності його розвитку та визначають спрямованість і механізми адміністративно-правового регулювання суспільних відносин. Принципи адміністративного права відображають основні риси, суттєві характеристики, зміст і завдання всіх галузей адміністративного права. Ці принципи випливають з окремих правових норм або формулюються на основі сукупності норм цієї правової галузі і пов'язані з іншими принципами, що регулюють соціальну діяльність. Таким чином, у діяльності органів публічної влади існує сукупність різних принципів, які слугують своєрідним перехідним аспектом від права до етики та моралі, аспектом, який пов'язує різні прояви суспільної свідомості з положеннями права [11].

В адміністративному праві застосовуються як загально правові принципи, визнані в окремих країнах, так і спеціальні принципи, характерні для окремих галузей права. Серед спеціальних принципів виділяють принципи організації та функціонування конкретних адміністративно-правових органів і принципи

адміністративно-правового регулювання. Необхідність їх визначення зумовлена як зручністю вироблення єдиного підходу до законодавчого регулювання та адміністративної діяльності, так і потребою підвищення ефективності судових процедур та адміністративно-правового регулювання в усіх сферах. Визначення

принципів адміністративно-правового регулювання агропромислового комплексу в Україні та забезпечення чіткого співвідношення форм і методів регулювання з цими принципами сприятиме покращенню існуючої ситуації щодо реалізації правотворчих повноважень суб'єктами державного регулювання

агропромислового комплексу в Україні та активній гармонізації та уніфікації

законодавства. Існуюча правова система в агропромисловому комплексі повинна відповідати цим базовим концепціям, а відносини між органами державної влади та агровиробниками повинні будуватися на їх основі. Принципами

адміністративно-правового регулювання агропромислового комплексу є наступні:

- законність;
- системність;
- справедливість та свобода;
- єдність і несуперечність;
- пріоритетності та соціальна спрямованість;
- ефективність;
- відповідальність.

Принцип законності розглядається як загальноправовий принцип, який стверджує верховенство вимог і положень Конституції та законодавства України

в адміністративно-правовому регулюванні суспільних відносин в агропромисловому комплексі. Цей принцип означає, що держава прагне забезпечити суворе і безумовне дотримання законодавства в агропромисловому

комплексі як сільськогосподарськими товаровиробниками, так і державними органами, що здійснюють регуляторну діяльність. Наприклад, відповідно до

частини 2 статті 19 Конституції України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише в межах

повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [12].

Принцип системності передбачає узгодженість у роботі всіх елементів системи адміністративно-правового регулювання агропромислового комплексу України та раціональне використання ресурсів, у тому числі інвестиційних.

Справедливість - універсальний принцип і кінцева мета адміністративно-правового регулювання. Справедливість - це міра співвідношення між попитом і винагородою. Ця міра визначає оптимальне поєднання інтересів окремих осіб, груп і суспільства в цілому та ступінь захисту цих інтересів. Наприклад, стаття

42 Конституції України передбачає, що держава гарантує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція [12].

Однією з ключових проблем розвитку агропромислового комплексу в Україні на сьогодні є недостатня ефективність самоорганізації та саморегулювання агропродовольчого ринку, складність вироблення комплексної позиції щодо захисту інтересів сільськогосподарських товаровиробників.

Конституційний принцип свободи підприємницької діяльності (стаття 42 Конституції України) знайшов своє втілення в нормативно-правовій базі аграрного сектору України. Відповідно до статті 13 Закону України "Про колективне сільськогосподарське підприємство", колективні сільськогосподарські підприємства діють на підприємницьких засадах.

Аналогічні правові положення щодо виробничих кооперативів закріплені у статті 2 Закону України "Про колективне сільськогосподарське підприємство"

[13]. Фермерське господарство визнається прогресивною формою підприємницької діяльності громадян в аграрному секторі економіки України (преамбула до статті 1 Закону України "Про фермерське господарство") [14].

Правовий статус державних підприємств та господарських об'єднань, що діють в аграрному секторі, регулюється загальним законом, згідно з яким державні підприємства та господарські об'єднання є суб'єктами господарювання і діють на засадах підприємництва (статті 74 та 79 Господарського кодексу

України, глава 8 Цивільного кодексу, Закон України "Про господарські товариства", ст. 1) [15, 16, 40-43].

Принцип єдності означає, що всі суб'єкти господарювання в агропромисловому комплексі України мають узгоджені цілі та скоординовані дії для досягнення інтегрованих результатів, які визначаються насамперед державною регуляторною політикою у сфері господарської діяльності. Принципами державної регуляторної політики є доцільність, адекватність, ефективність, збалансованість, передбачуваність, прозорість та врахування громадської думки.

Аналіз Земельного кодексу України свідчить про принцип пріоритетного використання земель сільськогосподарського призначення для виробництва сільськогосподарської продукції. Стаття 23 Земельного кодексу України містить положення, спрямовані на забезпечення охорони земельного фонду сільськогосподарського призначення, який є основним засобом виробництва продуктів харчування і сировини. Землі, придатні для сільськогосподарських потреб, повинні надаватися насамперед для сільськогосподарського використання.

Оскільки виробництво сільськогосподарської продукції передбачає обов'язкове використання землі, правове регулювання господарської діяльності в агропромисловому комплексі ґрунтується на раціональному та ефективному використанні, відтворенні та охороні земель сільськогосподарського призначення як основного національного багатства, що перебуває під особливою охороною держави, та інших природних ресурсів, які відповідно до статті 13 Конституції України є об'єктами права власності громадян України. Воно ґрунтується, а отже, передбачає особливий режим правового регулювання.

Відповідно до статті 13 Конституції України, держава гарантує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання та соціальну спрямованість економіки [12].

Варто зазначити, що господарська діяльність в агропромисловому комплексі є засобом задоволення потреб громадян, що безпосередньо пов'язане

із соціальною діяльністю суб'єктів господарювання в агропромисловому комплексі.

Адміністративно-правове регулювання є одним із найпотужніших видів державного впливу на агропромисловий комплекс і тому покликане максимізувати соціально-економічні ефекти державного впливу на агропромисловий комплекс.

Адміністративно-правове регулювання включає в себе:

- регулятивно-примусові дії держави в особі компетентних органів щодо встановлення загальних правил діяльності суб'єктів суспільних відносин в агропромисловому комплексі;

- діяльність компетентних органів, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, щодо коригування встановлених правил у відповідь на зміну обставин;

- встановлені правила регулювання та нагляд за діяльністю учасників адміністративно-правових відносин в агропромисловому комплексі, захист законних прав учасників, а також регулювання та нагляд за діяльністю учасників адміністративно-правових відносин в агропромисловому комплексі та захист

- законних прав учасників адміністративно-правових відносин в агропромисловому комплексі;

- регулювання та нагляд за діяльністю учасників адміністративно-правових відносин в агропромисловому комплексі. Основною метою цього виду

- адміністративно-правового регулювання є забезпечення продовольчої безпеки, а також створення сприятливих умов для розвитку сталого відтворення в аграрному секторі та його прибутковості.

Принципами ефективності адміністративно-правового регулювання аграрного сектору в Україні є результативність, успішність у досягненні поставлених цілей та економічність, тобто мінімальні витрати для досягнення

відповідних результатів. Основою ефективності виробництва є впровадження інноваційних технологій, інтенсифікація виробництва, ефективних форм господарювання та управління, прискорені структурні зміни та використання

сучасних форм організації праці та виробництва. Від того, як дотримуються цих принципів, залежить, чи досягає агропромисловий комплекс поставлених цілей, як ним керують і чи виконує він поставлені перед ним завдання. За умови забезпечення державою необхідної матеріально-технічної бази для сільського господарства та правильного застосування економічних і правових інструментів,

сільське господарство може задовольнити потреби населення в продуктах харчування, а промисловість - потреби населення в сировині.

Важливим елементом забезпечення прав суб'єктів агропромислового комплексу в Україні та захисту їх прав і законних інтересів є застосування засобів правового захисту, спрямованих на усунення порушень законодавства в агропромисловому комплексі, запобігання їх вчиненню в майбутньому, поновлення порушених прав і притягнення винних у вчиненні правопорушень до адміністративної відповідальності. Тому одним із принципів адміністративно-

правового регулювання в агропромисловому комплексі має бути принцип відповідальності за порушення законодавства. На жаль, аграрне законодавство також потребує вдосконалення в цій сфері. На жаль, чинне законодавство не містить принципів адміністративно-правового регулювання в аграрному секторі,

що не сприяє належному розвитку сектору, захисту та реалізації прав і законних інтересів сільськогосподарських товаровиробників та всіх суб'єктів, задіяних в аграрному секторі, а також захисту прав і законних інтересів сільськогосподарських товаровиробників. Доцільно було б закріпити ці принципи в окремому законі. Держава повинна вжити реальних заходів для

створення сприятливих умов для функціонування всіх галузей агропромислового комплексу. Це дозволило б продукції вітчизняних виробників конкурувати з продукцією іноземних компаній та отримати доступ до світового ринку, значно збільшивши прибутки і, відповідно, надходження до бюджету.

НУБІП України

1.3. Органи державної влади, що здійснюють адміністративно-правове регулювання діяльності підприємств

Агропромисловий комплекс (АПК) - це невід'ємна частина економіки, що поєднує виробництво сільськогосподарської продукції, переробку сільськогосподарської продукції та логістичне забезпечення сільських територій.

До складу комплексу входять галузі, що виробляють засоби виробництва та надають послуги для комплексу, а також галузі, що зберігають, переробляють та реалізують сільськогосподарську продукцію.

Агропромисловий комплекс складається з трьох основних секторів.

Перший сектор АПК - це трактори та сільськогосподарське машинобудування, обладнання для харчової промисловості, агрохімія (виробництво мінеральних добрив та мікробіологічна промисловість), комбикормова промисловість, системи сільськогосподарської логістики, меліорація та сільське будівництво.

Другий сектор - рослинництво, тваринництво та рибальство.

Третій сектор агропромислового комплексу - це підприємства та організації, що займаються доведенням кінцевого продукту до споживача, такі як харчова промисловість, холодильне господарство, складське господарство, спеціальний транспорт, торгівля, оптові ринки, роздрібна торгівля та громадське харчування.

Кожен сектор повинен також включати відповідні сфери науки та підготовки кадрів [17, с.30].

Державна політика в аграрному секторі, правові засади його функціонування, державні та інші програми економічного, науково-технічного, соціального та культурного розвитку села, обсяги бюджетних коштів та напрями інвестиційної політики визначаються Верховною Радою України [18, 19].

Кабінет Міністрів України визначає потреби держави в сільськогосподарській продукції та сировині, підтримує вітчизняних

сільськогосподарських виробників, здійснює захист внутрішнього ринку та проводить іншу політику.

Міністерство економіки України (Мінекономіки) та Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України (Мінекоенерго) є центрами управління в аграрному секторі.

Міністри обох міністерств сиримовують та координують діяльність Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру, Державного агентства лісових ресурсів України, Державного агентства рибного господарства України, Державної екологічної інспекції України, Державного агентства управління зоною відчуження, Державної служби геології та надр України, Державного агентства водних ресурсів України та Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів [20].

Відповідні функції у сфері управління сільським господарством здійснюють обласні державні адміністрації та органи місцевого самоврядування областей.

Мінекономіки є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, відповідальним за [17, с.32]:

- формування та реалізацію державної аграрної політики, державної політики у сфері сільського господарства та національної продовольчої безпеки, охорони прав на сорти рослин, тваринництва, насінництва та розсадництва;
- формування та реалізація державної політики у сфері рибного господарства та рибної промисловості; охорони, використання і відтворення водних біоресурсів; регулювання рибальства; безпеки мореплавства суден рибного, лісового та мисливського господарства; ветеринарної медицини; безпеки та окремих показників якості харчових продуктів; карантину та захисту рослин; топографо-геодезичної і картографічної діяльності; земельних відносин, землеустрою, ведення державного земельного кадастру та контролю за дотриманням земельного законодавства, державний нагляд (контроль) в агропромисловому комплексі в частині використання та охорони земель усіх категорій і форм власності, родючості ґрунтів;

- формування державної політики у сфері нагляду (контролю) за системами технічного та технологічного забезпечення агропромислового комплексу.

Основними завданнями Мінекономіки у сфері сільського господарства є

[17, с.33]:

- забезпечення формування та реалізації державної аграрної політики;
- державної політики у сфері сільського господарства та з питань продовольчої безпеки держави;

- охорони прав на сорти рослин;

- тваринництва, рослинництва;

розвитку сільських територій;

- садівництва, виноградарства, виноробства, хмелярства;

- харчової і переробної промисловості;

- технічної політики у сфері агропромислового комплексу та машинобудування для агропромислового комплексу;

- сільськогосподарської дорадчої діяльності;

- виробництва та обігу органічної продукції (сировини);

- моніторингу та родючості ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення, насадництва та розсадництва тощо.

Мінекоенерго є головним центральним органом виконавчої влади, відповідальним за формування державної політики:

- у сфері розвитку водного господарства, гідротехнічної меліорації

земель, управління використання і відтворення поверхневих водних ресурсів;

- у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр;

- у сфері управління зоною відчуження і зоною безумовного (обов'язкового) відселення, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи,

зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на

екологічно безпечну систему, а також державне управління радіоактивними відходами на етапі довгострокового зберігання та захоронення (далі - поводження з радіоактивними відходами);

- у сфері ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів, енергозбереження, відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива (крім питань, пов'язаних з енергетичною ефективністю будівель та інших споруд).

Основними завданнями Мінекоенерго є [21, с.33]:

- охорона навколишнього природного середовища, екологічна, біологічна та генетична безпека в межах повноважень, визначених законом;

- геологічне вивчення та раціональне використання надр;

- поводження з відходами, у тому числі радіоактивними;

- пестициди та поводження з ними;

- подолання наслідків Чорнобильської катастрофи;

- радіаційний захист;

- раціональне використання, відтворення та охорона природних ресурсів;

- охорона та раціональне використання земель;

- збереження, відтворення та невиснажливе використання біологічного та ландшафтного різноманіття; формування, збереження та використання екосистемних мереж;

- організація збереження та використання природно-заповідних фондів;

- охорона атмосферного повітря;

- розвиток водного господарства та меліорації;

- державний нагляд (контроль) за додержанням вимог законодавства про

раціональне використання, відтворення і охорону природних ресурсів,

відтворення та охорону земель, екологічну та радіаційну безпеку, охорону і

використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, збереження,

відтворення та невиснажливе використання біологічного і ландшафтного

різноманіття, охорону атмосферного повітря, формування, збереження та

використання екологічної мережі, а також з питань поводження з відходами

(крім поводження з радіоактивними відходами), небезпечними хімічними

речовинами, пестицидами та агрохімікатами, дотримання вимог біологічної і

генетичної безпеки щодо біологічних об'єктів природного середовища під час

створення, дослідження та практичного використання генетично модифікованих організмів у відкритій системі та у галузях електроенергетики і теплопостачання; здійснення державного геологічного контролю, охорони озонowego шару, регулювання негативного антропогенного впливу на зміну клімату та адаптації до змін у цій сфері.

Таким чином, відсутність належного управління призводить до неефективного використання ресурсів, зловживання монополієм становищем та вчинення злочинів і правопорушень у сфері господарської діяльності.

Державне управління здійснюється чітко визначеними законом органами, повноваження яких часто є декларативними, дублюються або призводять до конфлікту інтересів. Оптимізація системи органів державного управління, часткова ліквідація та поява нових органів управління в агропромисловому комплексі України призвели до цих проблем та необхідності продовження адміністративної реформи для створення ефективної адміністративно-управлінської системи в агропромисловому комплексі України.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ УМОВ І РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ

ПІДПРИЄМСТВА

НУБІП України

2.1 Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства

ТОВ «АГРОЮНІТ ЗАХІД»

НУБІП України

Агроюніт Захід - вертикально інтегроване агропромислове підприємство (агрохолдинг), найбільший виробник м'яса в Тернопільській області України та лідер на ринку охолодженої свинини.

НУБІП України

Організаційно-правова форма - товариство з обмеженою відповідальністю.

Агроюніт Захід має замкнутий виробничий цикл, що включає рослинництво, виробництво комбікормів, тваринництво, переробку м'яса та реалізацію м'ясної продукції.

НУБІП України

Профіль бізнесу підприємства представлений на рисунку 2.1.

Рис. 2.1. Профіль бізнесу ТОВ «Агроюніт Захід»

НУБІП України

ТОВ «Агроюніт Захід» - це підприємство, що розташоване в Кременчуцькому районі Тернопільської області.

Виробничі лінії та системи управління безпечністю харчових продуктів оснащені технічним обладнанням провідних світових брендів, сертифікованим за найвищими стандартами управління якістю харчових продуктів. Технологія переробки м'яса базується на інженерно-технічному потенціалі іноземних постачальників обладнання, інвентарю, пристроїв та агрегатів для м'ясопереробної промисловості.

Основними конкурентами «Агроюніт Захід» є групи "Нива Переяславщини" та "Глобіно". Згідно зі статистикою компанії за 2020 рік, «Агроюніт Захід» має одне з найбільших поголів'я свиноматок.

Агроюніт Захід створює значну конкурентну перевагу, виробляючи власні кормові інгредієнти.

У 2019 році компанія завершила будівництво насіннєвого заводу на базі комбікормового заводу «Агроюніт Захід» у селі Рохманів Кременецького району Тернопільської області. Виробнича потужність заводу становить 200 т на добу.

Наразі виробнича потужність комбікормового заводу становить 500 т на добу повнораціонних комбікормів, або близько 180 000 т на рік, а номінальна виробнича потужність заводу - 200 000 т на рік.

Комбікормовий завод забезпечує кормами п'ять свиноматок комплексів групи.

Рослинницький підрозділ «Агроюніт Захід» постачає 70% зерна на комбікормовий завод. Основними культурами, що використовуються для виробництва комбікормів, є пшениця, ячмінь і овес.

Компанія виробляє дев'ять різних комбікормів для свиней різного віку. Залежно від потреб тварин, випускаються три види: розсипні, крихти та гранули. Завод має елеваторний комплекс зі складськими потужностями, що дозволяють одночасно зберігати понад 90 000 т. На даному етапі потужності розширюються до 116 000 т. На заводі також є підлогові склади для зберігання сировини та готових кормів. Завдяки стелажній системі можна зберігати до 600 тонн продукції.

Тваринницький комплекс «Агроюніт Захід» зарекомендував себе як репродуктор по породі ландрас.

Наявні тваринницькі комплекси «Агроюніт Захід» можуть виробляти 520000 товарних свиней (або 273 000 свиней одноразового використання) на рік; у 2018 році поголів'я свиней становило 290 000 голів.

Тваринницький комплекс «Агроюніт Захід» поповнився чистопородними свинями з Франції. Свиноматки та підсвинки п'єренської, галльської та редонської порід спочатку потрапляють на тваринницький комплекс компанії для проходження 30-денного карантину. Тут вони проходять обстеження в лабораторії «Агроюніт Захід» та Центральному інституті ветеринарної медицини в Києві.

Після завершення карантину та всіх необхідних перевірок поголів'я розподіляється до селекційного відділу тваринницького комплексу «Агроюніт Захід».

Щорічне оновлення маточного поголів'я здійснюється з метою підтримки високого рівня репродуктивного здоров'я худоби. Це дозволяє підтримувати виробничі показники тваринницьких комплексів «Агроюніт Захід» на високому рівні, порівнянному з провідними європейськими господарствами.

М'ясокомбінат «Агроюніт Захід» може виробляти 200 т готової продукції на добу.

Структура компанії побудована за принципом лінійної організаційної структури. Кожен відділ очолює менеджер, який має всю повноту влади, самостійно керує підлеглими працівниками та всі функції управління зосереджені в руках цього менеджера. Менеджери безпосередньо підпорядковуються керівникам вищого рівня.

Основними перевагами лінійної організаційної структури є

- чітка система взаємозв'язків між керівниками та підлеглими;

- персональна відповідальність керівника за кінцевий результат роботи свого підрозділу;

- адміністративна простота.

Організаційна структура ТОВ «Агроюніт Захід» представлена на рис.2.2.

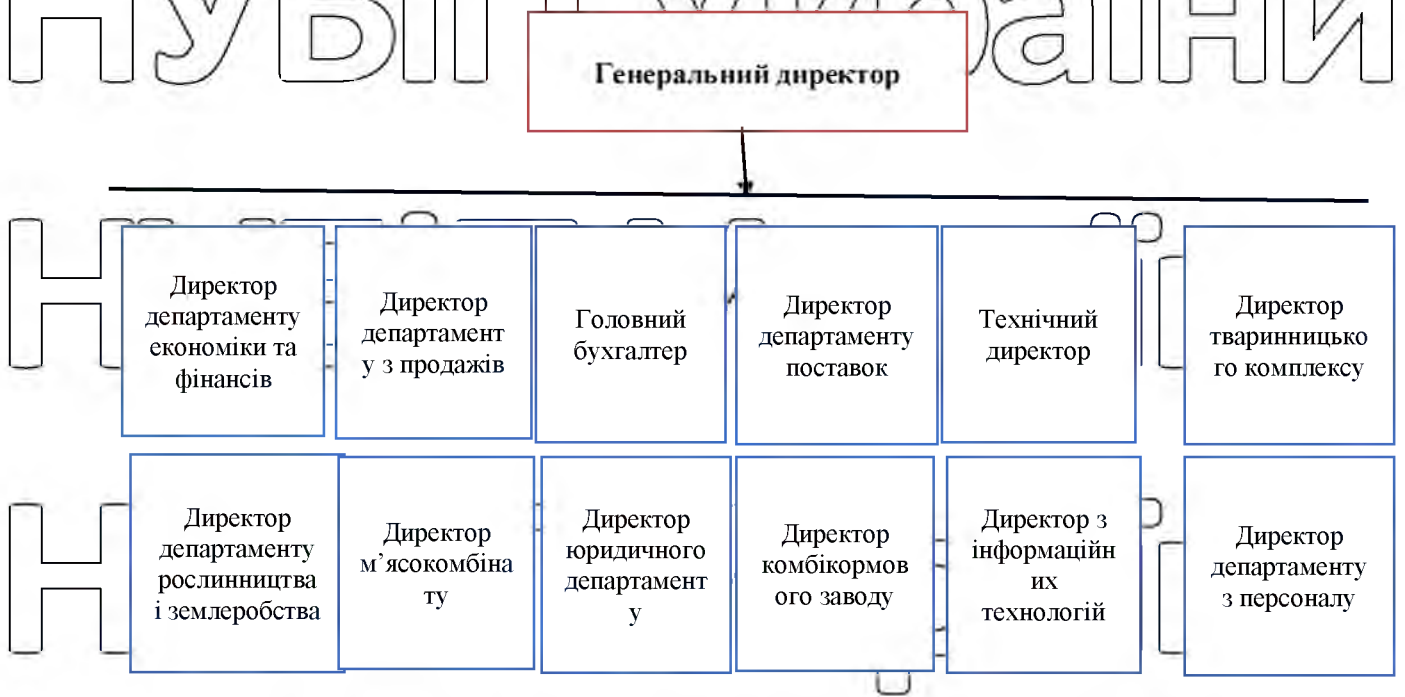

Рис. 2.2. Організаційна структура ТОВ «Агроюніт Захід»

На чолі компанії стоїть генеральний директор, якому безпосередньо підпорядковуються директори різних відділів та головний бухгалтер.

Генеральний директор є вищим органом управління компанії; він приймає рішення про внесення змін до статуту та затверджує річні результати діяльності.

Бухгалтерія компанії веде всю фінансову звітність та здійснює нарахування заробітної плати.

Економічно-фінансовий відділ відповідає за економічний аналіз фінансової діяльності компанії.

Відділ продажів відповідає за збільшення кількості проданої продукції. Відділ постачання контролює виконання зобов'язань з постачання товарів, перевіряє цілісність та якість товарів, що постачаються, а також контролює рух та наявність складських запасів.

Юридичний відділ відповідає за забезпечення законності документообігу, регулювання економічних відносин, укладання договорів, виставлення рахунків, підготовку юридичних документів та подання позовів до суду.

ІТ-директор відповідає за розробку програмного забезпечення, ІТ-проектів, додатків і платформ. Це означає управління всіма етапами розробки продукту та координацію дій програмістів, дизайнерів, адміністраторів, тестувальників, технічних письменників та інших спеціалістів.

Директор з тваринництва відповідає за роботу тваринницького комплексу та промислове виробництво тваринницької продукції.

Директор з рослинництва та землеробства відповідає за вирощування та виробництво зернових культур.

Керівник м'ясопереробного заводу відповідає за безперебійну роботу заводу в цілому, завод відповідає за забій худоби в промислових масштабах і переробку м'яса в різні продукти.

Технічний директор відповідає за модернізацію та підтримку ефективності виробничих процесів компанії.

Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу (осіб) за 2022 рік - 2270. Середня чисельність позаштатних працівників та осіб, які працюють за сумісництвом (осіб) за 2022 рік - 6. Чисельність працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу (дня, тижня) (осіб) станом на 31.12.2022 р. - 38. Заробітна плата штатним працівника в 2022 р. в порівнянні з 2021 р. збільшилась на 45 123,90 (тис. грн.).

Кадрова програма ТОВ «Агроюніт Захід» :

- Підвищення рівня кваліфікації персоналу, шляхом проведення внутрішнього навчання.

- Співпраця з профільними навчальними закладами та впровадження дуального навчання.

- Матеріальна підтримка дітей співробітників при отриманні вищої освіти.

Щороку «Агроюніт Захід» ставить перед собою нові цілі відповідно до стратегії розвитку бізнесу та розробляє плани їх досягнення для кожного сегмента вертикально інтегрованої виробничої структури.

У 2020 році «Агроюніт Захід» активно розширювала виробничі потужності та інвестувала в модернізацію і вдосконалення виробничих активів

м'ясопереробного бізнесу. Так, у 2020 році «Агроюніт Захід» розширив засолонний, ковбасний цехи та допоміжні приміщення, збільшивши виробничі площі на 750 м². Компанія придбала сучасне високопродуктивне обладнання для виробництва ковбас, соління, фаршу та пакування. Ці інновації у виробництві ковбас та охолоджених напівфабрикатів допомогли зберегти поточний рівень автоматизації та збільшити обсяги виробництва м'яса та ковбасних виробів.

У 2020 році виробничі потужності тваринницького комплексу продовжили розширюватися завдяки будівництву корпусу з вирощування та відгодівлі свиней, четверта черга якого стала до ладу. Крім того, ТОВ «Агроюніт Захід» збільшило планову виробничу потужність свинарника, побудованого в 2019 році, загальною місткістю понад 25 000 свиноматок, що дозволило компанії збільшити загальну кількість відлущених поросят, а отже, і виробництво товарного поголів'я.

У 2020 році ТОВ «Агроюніт Захід» розпочав проект зі збільшення потужності комбикормового заводу до 600 т на добу. Це дозволить компанії повністю задовольнити потреби тваринницького сектору, де кількість поголів'я зростає з введенням в експлуатацію нових виробничих майданчиків.

У 2021 році ТОВ «Агроюніт Захід» активно розширювала виробничі потужності та інвестувала в модернізацію і вдосконалення виробничих активів м'ясопереробного бізнесу. З цією метою ТОВ «Агроюніт Захід» розпочав будівництво виробничого корпусу площею 1740 кв. м, розширив цех субпродуктів, добудував холодильну камеру та частково передислокував цех обвалки, включаючи цех обвалки свиноматок та голів. Для виробництва азотної суміші, яка використовується в процесі пакування ковбас, була придбана станція виробництва азотної суміші. Крім того, для модернізації цеху та збільшення обсягів виробництва ковбас було придбано лінію скручування та підвішування HANDTMANN та льодогенератор продуктивністю 10 т/добу. У 2021 році ТОВ «Агроюніт Захід» встановило автоматизовану лінію зі збору, накопичення та зберігання вантажівок для виробництва грузил, а також придбано обладнання

для виробництва ковбас. Ці нововведення дозволили підприємству підтримувати сучасний рівень автоматизації та заклали фундамент для подальшого розвитку.

У 2021 році продовжилася розширення виробничих потужностей тваринницьких комбінатів ТОВ «Агроюніт Захід». Другий і третій пускові комбайни четвертої черги будівництва були введені в експлуатацію та вийшли на проектну потужність. Це дозволило збільшити загальну кількість відлучених поросят, тим самим збільшивши виробництво товарної продукції тваринництва.

У 2021 році ТОВ «Агроюніт Захід» завершила проєкт зі збільшення потужності комбікормового заводу до 600 тонн на добу. Це дозволило компанії повністю задовольнити потреби тваринницького сектору, а поголів'я збільшилося завдяки введенню в експлуатацію нового виробничого майданчика.

У 2021 році в рослинництві та сільському господарстві ТОВ «Агроюніт Захід» продовжилася оновлення парку сільськогосподарської техніки, що дозволило відмовитися від застарілих і дорогих засобів виробництва. Це дозволило підвищити своєчасність і якість виконання технічних робіт, що в кінцевому підсумку позначилося на економічних показниках агросектору.

Таким чином, у 2021 році ТОВ «Агроюніт Захід» продовжило вдосконалювати виробничі потужності, покращувало виробничі процеси з метою їх оптимізації, підвищувало якість продукції та нарощувало обсяги виробництва і реалізації. Водночас ТОВ «Агроюніт Захід» продовжувало успішно працювати на тлі специфічних ризиків, пов'язаних із галуззю свинарства та регіоном. Найбільшим з них є вірус африканської чуми свиней (АЧС). Однак завдяки ефективній політиці біобезпеки та відповідальному ставленню до викликів сучасного свинарства компанія успішно працює та розвивається вже понад десять років, створюючи робочі місця та роблячи внесок у розвиток регіону та країни в цілому.

У 2021 році ТОВ «Агроюніт Захід» продовжила розвивати напрямок рослинництва.

У 2021 році в користуванні ТОВ «Агроюніт Захід» перебували земельні ділянки кількох ОПГ. На території територіальних громад ТОВ «Агроюніт

«Захід» використовує земельні ділянки, у тому числі на праві власності; у 2021 році було укладено 10 договорів оренди землі загальною площею близько 35 га; загальна площа земельних ділянок, що перебувають у користуванні ТОВ «Агроюніт Захід» на кінець 2021 року, з урахуванням земельної часткової власності, становила близько 25 800 га;

Протягом 2022 року, незважаючи на труднощі та обмеження, спричинені військовим вторгненням російської федерації та подальшим введенням воєнного стану, компанія продовжувала свою основну господарську діяльність. Компанія була змушена внести відповідні корективи у свою діяльність, щоб забезпечити безпеку своїх працівників та підтримати нормальне функціонування внутрішніх процесів.

Зокрема, з метою забезпечення нормального функціонування виробництва в умовах відсутності газопостачання в регіоні до останніх місяців осені, компанія вжила заходів щодо організації альтернативних способів постачання енергії на виробничі об'єкти. Водночас було вжито заходів щодо скорочення виробництва на тваринницьких фермах для мінімізації ризиків, пов'язаних з дефіцитом опалення в осінньо-зимовий період до стабілізації газопостачання. Незважаючи на труднощі, спричинені погодними факторами, компанія успішно завершила збирання врожаю технічних культур.

У 2022 році не відбулося значних змін щодо розширення виробничих потужностей та загальної програми вдосконалення. Водночас компанія працювала над оптимізацією виробничих та управлінських процесів, а також вивчала шляхи підвищення ефективності своєї діяльності.

2.2 Аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства ТОВ

«Агроюніт Захід»

НУВБІП УКРАЇНИ

Основні показники виробничо-господарської діяльності, які найповніше відображають економічний стан підприємства ТОВ «Агроюніт Захід» та динаміку його розвитку за 2020 - 2022 рр. наведені у таблиці 2.1 [22].

НУВБІП УКРАЇНИ

Таблиця 2.1

Динаміка основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ

«Агроюніт Захід» за 2020-2022 рр.

Показники	Роки			2021/2020		2022/2021	
	2020	2021	2022	Абс. приріст, тис. грн.	Темп приросту, %	Абс. приріст, тис. грн.	Темп приросту, %
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн. (ЧД)	3009645	3226799	3612225	217154	7,22	383426	11,94
Активи, тис. грн. (А)	6563618	7013080	6971073	448062	6,82	-42007	-0,61
Собівартість, тис. грн. (С)	2666533	2739993	3178620	73460	2,75	438627	16,01
Чистий прибуток, тис. грн. (ЧП)	728198	372374	450380	-355824	-151,14	78006	20,95
Рентабельність капіталу (Рк=ЧП/А)	0,111	0,053	0,065	-0,058	-52,13	0,012	21,69
Рентабельність власного капіталу (Рвк=ЧП/ВК)	0,172	0,084	0,101	-0,888	-51,31	0,017	20,41
Рентабельність виробничих фондів (Рвф=ЧП/ВФ)	0,111	0,053	0,065	-0,058	-52,13	0,012	21,69
Рентабельність продукції (Рпр=ЧП/ЧД)	0,242	0,115	0,125	-0,127	-52,30	0,009	8,04
Рентабельність основної діяльності (Род=ВП/С)	0,129	0,178	0,136	0,049	38,08	-0,041	-23,22
Виробнича рентабельність (Рвир=По/С)	0,273	0,136	0,142	-0,137	-50,23	0,006	4,26

НУВБІП УКРАЇНИ

З наведеної таблиці бачимо, що:

- чистий дохід від реалізації продукції зріс у 2021 році на 217154 тис. грн. у порівнянні з 2020 роком, а в 2022 році - на 385426 тис. грн. у порівнянні з 2021 роком;

- загальний капітал підприємства зріс на 448062 тис. грн. в 2021 році порівняно з 2020 роком, а в 2022 зменшився на -42607 тис. грн. порівняно з 2021 роком;

- собівартість продукції зросла в 2021 році 73460 тис. грн. у порівнянні з 2020 роком, а в 2022 – на 438627 тис. грн. у порівнянні з 2021 роком;

- чистий прибуток зменшився на 355824 тис. грн. в 2021 році порівняно з 2020 роком, а в 2022 зріс на 78006 тис. грн. порівняно з 2021 роком.

Щодо показників рентабельності, то:

- рентабельність власного капіталу в 2021 році знизилась на 8,8 %, а в 2022 році – зросла на 1,7 %;

- рентабельність капіталу в 2021 році знизилась на 5,8%, а в 2022 – зросла на 1,2%;

- рентабельність виробничих фондів в 2021 році знизилась на 5,8%, а в 2022 – зросла на 1,2%;

- рентабельність продукції в 2021 році знизилась на 12,7%, а в 2022 – зросла на 0,9%;

- рентабельність основної діяльності в 2021 році зросла на 4,9 %, а в 2022 – знизилась на 4,1%;

- виробнича рентабельність в 2021 році знизилась на 13,7%, а в 2022 – зросла на 0,6%.

Отже, економічне становище ТОВ «Агроюніт Захід» погіршилась в 2021 році порівняно з 2020 роком. Про це свідчить зменшення майже всіх показників рентабельності, та зменшення чистого прибутку. В 2022 році порівняно з 2021

роком спостерігається незначне покращення показників рентабельності, причому спостерігається зниження показника рентабельності основної діяльності та зростання чистого прибутку.

Якщо розглядати структуру і вартість ОВФ (основних виробничих фондів), то слід зазначити, що:

1) на кінець 2020 року залишкова вартість ОВФ становила 4126758 тис. грн., знос становив 512334 тис. грн.;

2) на кінець 2021 року залишкова вартість ОВФ становила 4202329 тис. грн., знос становив 660628 тис. грн.;

3) на кінець 2022 року залишкова вартість ОВФ становила 4343708 тис. грн., знос становив 822775 тис. грн.

В таблиці 2.2 наведено аналіз обсягу виробленої продукції, первісної вартості основних виробничих фондів, собівартості, чистого прибутку та загальної рентабельності ТОВ «Агроюніт Захід» за період 2020-2021 рр.

Таблиця 2.2

Динаміка виробничих показників ТОВ «Агроюніт Захід» за 2020 – 2022 рр

Показники	Ріки			2021/2020		2022/2021	
	2020	2021	2022	Абс. приріст, тис. грн.	Темп приросту, %	Абс. приріст, тис. грн.	Темп приросту, %
Обсяг реалізованої продукції, тис. грн. (ОП)	3009645	3226799	3612225	217154	7,22	385426	11,94
Вартість ОВФ (первісна), тис. грн. (ОВФ)	4639092	4862957	5166483	223865	4,83	303526	6,24
Собівартість, тис. грн. (С)	2666533	2739993	3178620	73460	2,75	438627	16,01
Чистий прибуток, тис. грн. (ЧП)	728198	372374	450380	-355824	-151,14	78006	20,95
Рентабельність загальна (Рз=ЧП/ОВФс)	0,157	0,077	0,087	-0,080	-51,22	0,011	13,84

Як бачимо, обсяг реалізованої продукції в 2021 році зріс на 217154 тис. грн. порівняно з 2020 роком, а в 2022 – на 385426 тис. грн. порівняно з 2021 роком. Також зростає первісна вартість основних фондів (в 2021 – на 223865 тис. грн. порівняно з 2020, а в 2022 - на 303526 тис. грн. порівняно з 2021).

Зроста і собівартість - в 2021 році на 73460 тис. грн. порівняно з 2020 роком, а в 2022 році - на 438627 тис. грн. порівняно з 2021 роком.

Чистий прибуток в 2021 році зменшився на 355824 тис. грн. порівняно з 2020 і становив 372374 тис. грн., а в 2022 - зріс на 78006 тис. грн. і становив 450380 тис. грн. Загальна рентабельність підприємства на кінець 2021 року становила 7,7%, на кінець 2022 року - 8,7%.

У динамічному конкурентному середовищі сільськогосподарські підприємства шукають можливості для зростання, збільшення частки ринку та підвищення своєї конкурентоспроможності. Вони прагнуть підвищити рівень своєї ринкової активності, впроваджуючи підприємницькі ініціативи для забезпечення стійкої ринкової позиції та збереження конкурентних переваг. Ефективне використання наявної конкурентоспроможності сприяє посиленню діяльності окремих підприємств, що може призвести до ланцюгової реакції на макrorівні.

Оцінка впливу зовнішнього середовища на результати діяльності сільськогосподарських підприємств з метою виявлення потенціалу економічної структури країни та бізнес-середовища може бути використана на практиці в категорії конкурентоспроможності. Зовнішнє середовище має значний вплив на конкурентну позицію підприємства, оскільки його фактори підлягають активному реагуванню з боку самого підприємства. Фактори зовнішнього середовища відображають сукупність умов, до яких адаптується підприємство, тоді як внутрішні системні фактори визначають можливості та ефективність процесу адаптації. Зміни у зовнішньому середовищі впливають на всі найважливіші показники діяльності компанії та змінюють її конкурентну позицію. При цьому компанії, які здатні адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі шляхом активної адаптації власної стратегії розвитку, є висококонкурентними.

Аналіз діяльності ТОВ «Агроюніт Захід» дозволив оцінити всі позитивні та негативні аспекти функціонування компанії. Для оцінки впливу зовнішніх факторів на діяльність компанії спочатку використано метод SWOT-аналізу

(табл. 2.3) за допомогою якого проаналізовано основні фактори, що впливають на функціонування компанії.

Матриця SWOT-аналізу діяльності підприємства ТОВ «Агроюніт Захід»

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>Сприятливі кліматичні умови та вигідне географічне положення</p> <p>Наявність кваліфікованої робочої сили</p> <p>Розвинені партнерські зв'язки</p> <p>Висока репутація в очах споживачів і партнерів</p> <p>Забезпечення складськими приміщеннями</p> <p>Ріст валової виручки</p> <p>Перехід на органічне виробництво</p> <p>Використання добрив власного виробництва</p>	<p>Висока залежність від світових цін на сільгосппродукцію</p> <p>Залежність від ринкової ціни в середині країни</p> <p>Залежність від роботи портів (можливість або неможливість відвантажувати продукцію)</p> <p>Залежність від роботи вітчизняних переробних підприємств</p> <p>Залежність від коливання валютних курсів (добрива, БЗР, насіння – це в більшій частині імпорт)</p>
Можливості	Загрози
<p>Розробка та освоєння нових економічно вигідних технологій</p> <p>Залучення інвестицій</p> <p>Вихід на міжнародний ринок</p> <p>Сертифікація ISCC</p> <p>Покращення законодавчої бази</p>	<p>Воєнні дії окупантів</p> <p>Наявність потужних агрохолдингів</p> <p>Несприятливі зміни демографічних, соціальних, політичних, економічних, правових умов тощо</p> <p>Ріст цін на землю с/г призначення, а відповідно підвищення орендної плати</p>

Матриця SWOT-аналізу діяльності підприємства ТОВ «Агроюніт Захід» дозволяє визначити, які зовнішні фактори впливають на діяльність підприємства.

Крім того, для аналізу впливу зовнішніх факторів на діяльність підприємства використовується метод аналізу ієрархій. Цей метод, розроблений американським математиком Томасом Сарті, активно розвивається вченими всього світу і широко використовується на практиці для прийняття рішень у найрізноманітніших ситуаціях, починаючи від управління на міжнародному рівні і закінчуючи вирішенням галузевих і регіональних проблем бізнесу.

Метод аналізу ієрархій дає можливість групам експертів впливати один на одного, модифікувати свої судження і таким чином раціонально формувати свою думку як групи при вирішенні проблемних питань. При цьому метод дозволяє

оцінити вплив зовнішніх факторів на процес стратегічного управління розвитком за певними критеріями та виокремити найважливіші з них (рис. 2.3).

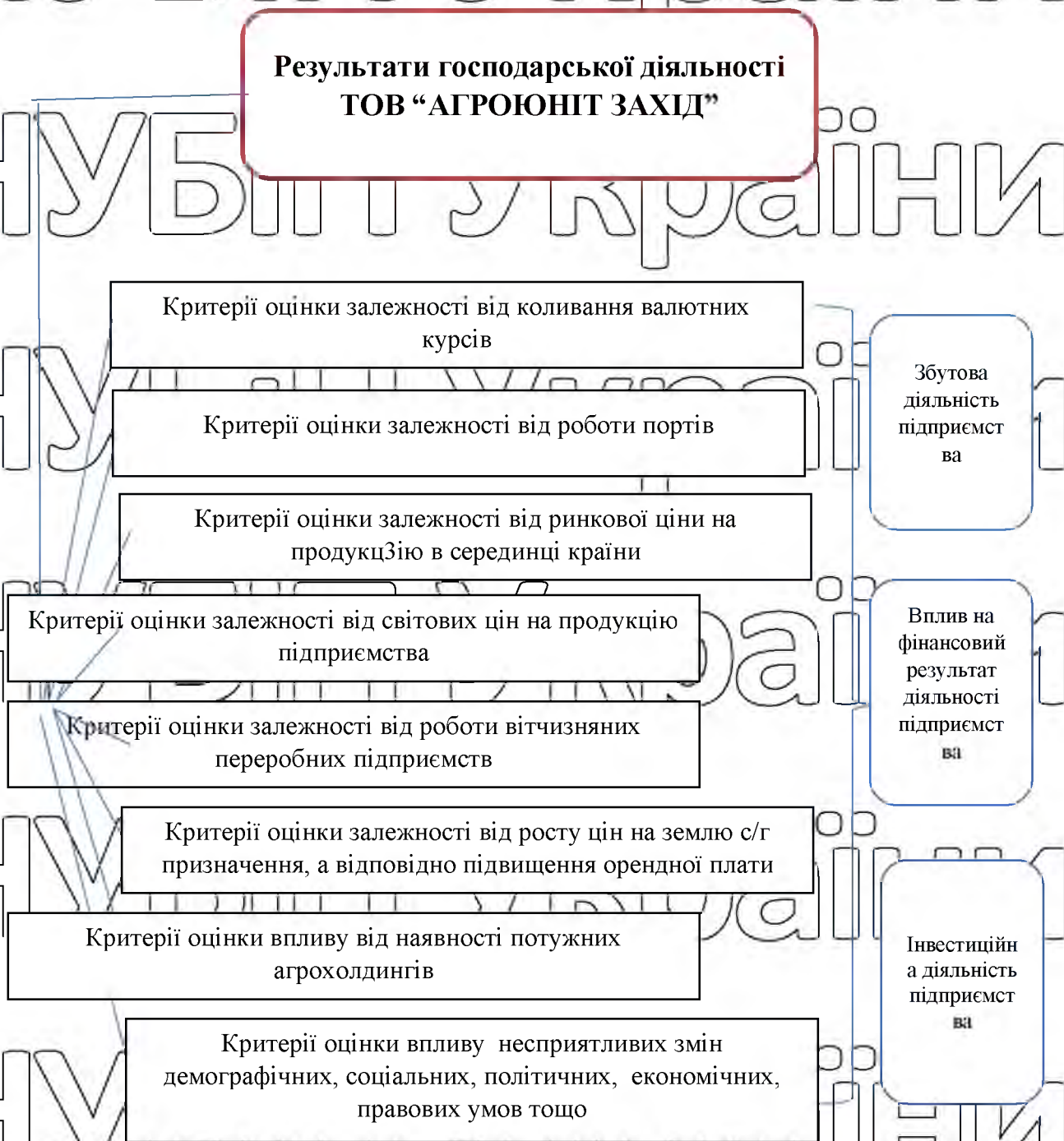

Рис. 2.3 - Оцінювання систем впливу зовнішніх факторів на діяльність ТОВ «Агроюніт Захід» в стратегічному управлінні розвитком підприємства

Всі критерії наведені в таблиці 2.4

Таблиця 2.4

Стратегії роботи ТОВ «Агроюніт Захід» з ікніми критеріями оцінки

Критерії	Стратегія інтенсивного масштабування	Стратегія екстенсивного масштабування	Стратегія стабілізації, пристосування
Витрати підприємства постійні	Збільшуються заплановано	Збільшуються пропорційно	Стабільні
Витрати підприємства змінні	Поступово зменшуються	Збільшуються пропорційно	Зростають в залежності від умов ринку
Інвестування глобальне	Потрібне, але незначне і обгрунтоване	Потрібні значні інвестиції	Не потрібне за неможливістю реалізувати нові проекти
Диверсифікація	Орієнтація на одному виді продукції	Як один з шляхів розвитку	Лише безризикова, як спосіб перекрити
Кваліфіковані кадри	Висока потреба в кваліфікованому персоналі	Потрібне збільшення персоналу на всіх рівнях	Можливі навіть скорочення
Якість товару	Побічно покращується	Побічно погіршується	Стабільна, можливо погіршиться
Середньостроковість стратегії	Розраховано на довгий період розвитку, довгий період віддачі від провадження	Розраховано на середній строк роботи, порівняно невеликий строк віддачі, після чого буде потрібна нова стратегія розвитку	Стратегія одного сезону, як спосіб втриматись під час нестабільності на ринку

Таким чином, головним пріоритетом компанії є стратегія інтенсивного розвитку. Це передбачає мінімізацію витрат компанії при одночасному збільшенні врожайності за рахунок впровадження новітніх технологій та передових наукових розробок. Така стратегія розвитку добре підходить для українського аграрного сектору.

Отже, можна сказати, що підприємство є рентабельним і прибутковим, спостерігається тенденція до зростання загальної рентабельності та чистого прибутку.

2.3. Стан адміністративно-правового регулювання діяльності ТОВ

«Агроюніт Захід»

ТОВ «Агроюніт Захід» здійснює свою діяльність відповідно до українського законодавства та нормативно-правових актів. Зміни в законодавчій та регуляторній базі для агробізнесу можуть призвести до виникнення правових та регуляторних ризиків, тому готовність керівництва до таких ризиків також є пріоритетним завданням.

Адміністративно-правове регулювання діяльності ТОВ «Агроюніт Захід» включає Конституцію України, міжнародні нормативно-правові акти, закони України, норми адміністративного права, що містяться в Указах Президента України та Кабінету Міністрів, нормативно-правові акти місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також принципи, функції, повноваження та компетенцію організації та діяльності контролюючих органів. Також включені інші підзаконні акти, що регулюють принципи, функції, повноваження та компетенцію організації та діяльності регуляторних органів. Крім того, до нормативно-правових актів, що регулюють адміністративно-правове регулювання діяльності компанії, належать акти тлумачення адміністративного законодавства, прийняті Конституційним Судом України та Верховним Судом України, а також закони, що роз'яснюють практику застосування адміністративного законодавства, окремі закони, закони з питань застосування адміністративного законодавства (наприклад, розгляд справ про адміністративні правопорушення у сфері насінництва та розгляд справ про адміністративні правопорушення у сфері тваринництва та застосування заходів адміністративної відповідальності, тощо).

Регулювання та правовий контроль за діяльністю ТОВ «Агроюніт Захід» здійснюється органами державної влади України, органами місцевого самоврядування та наднаціональними регуляторними органами: ООН, СОТ тощо.

ТОВ «Агроюніт Захід» не має ревізійної комісії та не запровадила посаду ревізора. Разом з тим, система внутрішнього контролю ТОВ «Агроюніт Захід» спрямована на виконання наступних завдань:

- надійність і точність бухгалтерського обліку;
- дотримання вимог законодавства;
- виконання внутрішніх процедур і наказів компанії;
- забезпечення збереження майна;
- прозорість та ефективність системи закупівель.

Вищезазначені завдання виконуються шляхом ефективної організації бізнес-процесів, призначення відповідальних осіб та точов контролю і затвердження для кожного бізнес-процесу.

Більшість стратегічно важливих бізнес-процесів підтримуються спеціалізованими ІТ-рішеннями.

ТОВ «Агроюніт Захід» наражається на певні ризики, пов'язані з біологічними активами, економічними умовами, фінансовою стабільністю та державним регулюванням галузі.

Фінансові ризики пов'язані з коливаннями цін на зерно та м'ясо. Компанія регулярно аналізує власний прогноз цін на сільськогосподарську продукцію, визначаючи необхідність активного управління фінансовими ризиками.

Ризик зміни клімату, ризик пожежі та інші ризики. Біологічні активи піддаються ризику знищення внаслідок хвороб, зміни клімату, пожеж та інших природних явищ. Компанія впровадила процеси для моніторингу та обмеження цих ризиків, включаючи політику охорони здоров'я та безпеки, регулярні інспекції полів та ферм, а також перевірки на наявність шкідників сільськогосподарських культур.

Керівництво регулярно аналізує екологічні ризики, щоб переконатися, що системи управління цими ризиками є адекватними.

ТОВ «Агроюніт Захід» вживає заходів для захисту здоров'я своїх співробітників, у тому числі для запобігання поширенню COVID-19; у 2021 році компанія провела масову вакцинацію та ПЛР-тестування своїх співробітників.

Всі виробничі процеси компанії відповідають європейським вимогам, а якість продукції проходить постійний санітарно-технічний контроль.

Серед інших українських компаній ТОВ «Агроюніт Захід» вирізняється активним впровадженням інноваційних технологій, починаючи від управління компанією і закінчуючи виробничими процесами.

Деякі проекти ТОВ «Агроюніт Захід» були визнані інноваційними та засвідчені свідоцтвом про державну реєстрацію інноваційних проектів.

М'ясокомбінат ТОВ «Агроюніт Захід» пройшов сертифікаційний аудит на відповідність вимогам міжнародних стандартів систем менеджменту якості ISO 9001:2008 та систем менеджменту безпеки харчових продуктів ISO 22000:2005, заснованих на принципах HACCP (Hazard Analysis Critical Control Points). Також компанія пройшла перший наглядовий аудит для розширення сфери сертифікації.

Відповідно до пп.14 п.7 ст.7 Закону України «Про ветеринарну медицину», до компетенції Державної служби ветеринарної медицини входить зокрема експертиза та погодження проектів планування і будівництва тваринницьких ферм, боєнь, переробних підприємств, заводів з виробництва ветеринарних препаратів і ринків, участь у відведенні земельних ділянок для всіх вищезазначених видів будівництва, водозаборів для тварин тощо.

Тваринницькі комплекси ТОВ «Агроюніт Захід» у Тернопільській області є першими і поки що єдиними в Україні свинарськими підприємствами такого масштабу, що повністю відповідають міжнародним вимогам і стандартам.

Сьогодні на тваринницьких комплексах ТОВ «Агроюніт Захід» щорічно виробується понад 600 000 голів товарних свиней, що робить компанію беззаперечним лідером промислового свинарства в області.

Окрім промислового свинарства, компанія також займається селекцією - ТОВ «Агроюніт Захід» бере активну участь у створенні власного племінного стада свиней, використовуючи найкращі родоводи.

Результати, яких досягають фахівці ТОВ «Агроюніт Захід» у великотоварному виробництві, не поступаються кращим європейським фермам.

Згідно з п. 2.1 ДБН В.2.2-1-95 "Будинки і споруди для тваринництва", будівлі і споруди для тваринництва спроектовані, як правило, одноповерховими, прямокутними в плані, з однією або декількома паралельними колонами.

Кількість, ширина і висота прольотів визначені технічною необхідністю та економічною доцільністю. Загальна ширина одноповерхових будівель і споруд не перевищує 24 м. При техніко-економічному обґрунтуванні будівлі та споруди можуть бути ширшими.

На ТОВ «Агроюніт Захід» кнури утримуються в індивідуальних клітках площею 7 м². Ремонтних кнурів утримують невеликими групами по дві-три тварини в загоні, але не більше п'яти. При цьому кожен загін має площу 3,5-4,0 м². Загони обладнують автоматичними пристроями для напування та годівлі, з фронтом годівлі не менше 45 см. Щоб запобігти взаємному травмуванню тварин, кнурам обрізають ікла.

На здоров'я свиноматок сильно впливають умови утримання. Приміщення сухі (відносна вологість повітря 70-75%) і чисті. Індивідуальне утримання поросних і супоросних свиноматок в окремих клітках (розмір клітки: довжина - 2,4 - 2,5 м, ширина - 0,6 м) створює умови для кращої запліднюваності та збереження вагітності. Цей метод дозволяє усунути конкуренцію між тваринами, полегшує контроль за виявленням повторної охоти у холостих свиноматок та незапліднених свиноматок після першого осеменіння, забезпечує точну годівлю, мінімізує травмування свиноматок та виключає приховані аборти на ранніх стадіях супоросності.

Будівлі та споруди розташовані відповідно до протипожежних розривів та згідно з класифікацією вогнестійкості. Робочі місця мають пожежні виходи для людей, а тварини можуть бути швидко переміщені в разі надзвичайної ситуації. Різні види діяльності, що здійснюються на підприємстві, чітко розмежовані. Сусідство забезпечує землю для вирощування зернових, альтернативних джерел енергії та протипожежного захисту.

Умови праці на підприємстві, включаючи сучасні будівлі тваринницького комплексу, м'ясокомбінату та комбікормового заводу, вигідно відрізняються від

традиційного сільськогосподарського мислення. Особливо вражає комп'ютеризація всього виробничого процесу.

Відповідно до статті 34 Закону України "Про ветеринарну медицину", кожен, хто утримує худобу для власного споживання, включаючи велику рогату худобу, свиней, овець, кіз, кролів та птицю, зобов'язаний зареєструватися у

відповідному державному органі ветеринарної медицини, за винятком непродуктивної худоби та худоби, що утримується з рекреаційною метою.

Реєстрація повинна включати ім'я, адресу, номер телефону та іншу інформацію про власника тварин, вид тварин, які утримуються кожною особою, та кількість

тварин кожного виду. Оператори приміщень, що використовуються для промислового розведення (розмноження) тварин, зобов'язані зареєструватися у відповідному державному органі ветеринарної медицини.

Відповідно до Закону України "Про ідентифікацію та реєстрацію тварин"

ТОВ «Агроуніт Захід», що займається розведенням та утриманням тварин, виконує наступні обов'язки:

- подає для реєстрації дані про ідентифікованих тварин, місця їх розведення та утримання, переміщення, забій, утилізацію, загибель та падіж;

- ідентифікує всіх тварин у господарстві;

- веде облік усіх тварин у господарстві, включаючи народження, ідентифікаційні номери, усі переміщення тварин між фермами, а також забій, утилізацію та загибель тварин;

- зберігає інформацію про тварин після їх смерті (забій, падіж або утилізація) або протягом трьох років після їх переведення з господарства;

- супроводжує транспортування тварин ідентифікаційними документами,

- подає дані про всі переміщення тварин, приймання нових тварин у господарстві та забій, утилізацію або загибель тварин центральному органу

виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері ветеринарної медицини, протягом п'яти робочих днів з дня вчинення таких дій або подій;

- здійснює забій та утилізацію лише ідентифікованих та зареєстрованих тварин.

Відповідно до статті 35 Закону України "Про ветеринарну медицину" [22], тварини, введені в стадо з інших об'єктів або придбані на внутрішньому ринку, підлягають обов'язковому профілактичному карантину на визначений термін. У період профілактичного карантину тварини утримуються окремо в спеціально відведених та ізольованих місцях (карантинних пунктах) під наглядом державних інспекторів ветеринарної медицини та уповноважених або ліцензованих лікарів ветеринарної медицини і підлягають ветеринарно-санітарному контролю. Переміщення тварин до стада дозволяється лише після завершення профілактичного карантину на підставі письмового дозволу державного ветеринарного інспектора.

Довголіття та плідне відтворення є найкращим доказом конституції та здоров'я тварини. У ТОВ «Агроюніт Захід» свиноматки в основному використовуються протягом 4-5 років і приносять 5-6 поросят. Свиноматки фертильні до шостого опоросу і вибраковуються після шостого опоросу, хоча деякі свиноматки народжують сім разів. Якщо наступне покоління більш продуктивне, ніж попереднє, і ферма зацікавлена в цьому, швидка зміна поколінь може бути можливою і вигідною. Кнурів використовують для природного запліднення маток. Кнурів використовують протягом трьох-чотирьох років. У більшості випадків перші кілька років витрачаються на тестування. Потім їх використовують для штучного запліднення свиноматок. Після кожного виробничого циклу свинарник очищають, миють та дезінфікують відповідно до вимог гігієнічних та ветеринарних норм. Профілактичне прибирання, миття та дезінфекція свинарників проводиться відповідно до ветеринарних та гігієнічних норм.

Крім регулярної дезінфекції, механічне прибирання приміщень та обладнання свинарника проводять кожного санітарного дня. Прибирання, миття та дезінфекцію проводять теплою водою (при температурі від 55°C до 65°C) з використанням ветеринарних препаратів, сертифікованих та дозволених до використання в Україні. Дезінфекція проводиться регулярно. Для боротьби з гризунами використовуються хімічні препарати (антикоагулянтні отрути),

дозволені до використання відповідно до заходів безпеки. Всі свинарники обладнані принудивно-витяжною вентиляцією (подача повітря через припливні клапани на бічних стінах).

Приміщення знаходяться під постійним ветеринарним контролем.

Охорона навколишнього середовища є одним з пріоритетів ТОВ «Агроюніт Захід». ТОВ «Агроюніт Захід» проводить відкриту політику в екологічній сфері, веде відкритий діалог з місцевими громадами, громадськими організаціями, органами державної влади та представниками ЗМІ з питань, пов'язаних з екологічними аспектами своєї виробничої діяльності, а також з

питань, пов'язаних з охороною навколишнього середовища. ТОВ «Агроюніт Захід» прагне впроваджувати заходи, спрямовані на поліпшення екологічної ситуації в регіоні.

Тваринницька галузь виробляє велику кількість відходів, включаючи свинячу сечу та гній, стічні води, залишки кормів та стимуляторів росту, різні фармацевтичні препарати та дезінфікуючі засоби. Вони вважаються основним джерелом токсичних речовин у навколишньому середовищі. У таких органічних речовинах відбуваються різні мікробіологічні та хімічні процеси. Якщо ці

відходи неправильно обробляти, вони можуть мати неминучий негативний вплив на навколишнє середовище, свиней і працівників свиноферм, і навіть на мешканців, які проживають поблизу свиноферм.

Тваринництво, разом з промисловими підприємствами та автотранспортом, вважається одним з основних джерел викидів CO₂ в атмосферу. Коли тварини дихають, вони виділяють значну кількість вуглекислого газу, який є причиною глобального парникового ефекту.

Кількість та фізико-хімічний склад відходів значною мірою залежить від технологій утримання тварин та використання систем утилізації відходів.

Тимчасове зберігання гною відбувається в закритому відстійнику на території ТОВ «Агроюніт Захід», який потім перекачується в інший відстійник за межами ферми.

Гній вивозиться в міжсезонний період і вноситься на сільськогосподарські

угіддя. Для прискорення процесу біологічного розкладання та зменшення викидів в атмосферу використовуються біопрепарати на основі бактерій. Гній незаражують і зберігають протягом 6-8 місяців за допомогою біологічних методів. У гноєсховищах створюються карантинні відділення. З метою виявлення гною, ураженого збудниками інфекційних та інвазійних хвороб, гній спочатку направляють до карантинного відділення, де він зберігається не менше шести днів.

У рамках зусиль з мінімізації впливу на навколишнє середовище ТОВ «Агроюніт Захід» реалізував низку заходів, спрямованих на зменшення забруднення, скорочення кількості відходів виробництва і, таким чином, істотне зниження впливу на навколишнє середовище територій, на яких розташовані основні виробничі активи компанії. З цієї метою ТОВ «Агроюніт Захід» проводить систематичний моніторинг стану повітря та ґрунту.

Тернопільська обласна санітарно-епідеміологічна станція щоквартально проводить дослідження концентрації шкідливих речовин у повітрі на наших тваринницьких комплексах. Концентрації діоксиду азоту, сірчистого ангідриду та фенолу в десятки разів нижчі за допустимі норми. Водночас Науково-дослідний інститут гігієни та епідеміології не виявив у повітрі аміаку, сірководню та інших токсичних хімічних речовин.

Дослідна станція Національного наукового центру "Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського" регулярно проводить аналіз пестицидів та моніторинг властивостей ґрунту, таких як рН, вміст поживних та органічних речовин.

Таким чином, завдяки сучасному підходу до ведення сільського господарства в промислових масштабах, ТОВ «Агроюніт Захід» не тільки дотримується екологічних стандартів України та Європейського Союзу, а й щорічно підтверджує сертифікацію безпеки всіх ланок виробництва.

РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

3.1 Основні напрямки удосконалення адміністративно-правового регулювання інноваційної діяльності аграрних підприємств.

Аграрний сектор економіки України має стратегічне значення для країни з огляду на реальний сільськогосподарський потенціал і є пріоритетним з точки зору продовольчої, економічної, екологічної та енергетичної безпеки. Аграрний сектор робить значний внесок у ВВП України. Сільське господарство є одним з трьох найважливіших видів економічної діяльності для української держави у створенні ВВП.

Україна марнує свій значно вищий потенціал. Реформи, що проводяться в Україні, спрямовані не на високу ефективність чи інновації, а на виконання зобов'язань перед ЄС. На жаль, ефективність українських сільськогосподарських підприємств є високою порівняно зі світовими лідерами, але це забезпечується лише родючістю ґрунту та низькими виробничими витратами. Цей конфлікт є наслідком недостатнього, а іноді й неефективного використання сучасної техніки, добрив та засобів захисту рослин на полях.

Особливістю сучасного стану управління сільськогосподарськими підприємствами є формування та використання принципово нових моделей фінансування інноваційного розвитку. Модель фінансування інноваційного розвитку базується на оптимальному поєднанні власних коштів підприємства та потенційних можливостей залучення зовнішніх коштів для забезпечення еколого-економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності продукції на основі використання передових наукових результатів і новітніх технологій.

У сучасних економічних умовах такі питання, як енергоефективність, технічне забезпечення виробництва, модернізація та переоснащення, мінімізація

впливу зміни клімату на врожайність сільськогосподарських культур, їх якісні характеристики та прогнозовані обсяги, набувають все більшої актуальності та вимагають визначення пріоритетів інноваційного розвитку в аграрному секторі та його фінансування. Нестійкий фінансово-економічний стан сільськогосподарських підприємств, нерозвиненість маркетингових систем просування і впровадження інновацій та ненаалежне інституційне забезпечення формування гнучких фінансових моделей інноваційного розвитку ставлять під загрозу конкурентоспроможність аграрного сектору та посилюють його залежність від імпорту іноземних технологій, сільськогосподарської техніки, елітного насіння та порід худоби, збільшують залежність від них.

Для ефективної інноваційної діяльності важливо обрати найбільш прийнятну фінансову модель або комбінацію фінансових моделей з точки зору мобілізації необхідних коштів у потрібний час і за потрібною вартістю.

Сільськогосподарські підприємства можуть використовувати комбінацію декількох моделей фінансування інноваційного розвитку, що визначається специфікою фінансування, особливостями галузі, неоднорідністю науково-технічного потенціалу регіону, регіональним розташуванням та географічними умовами реалізації продукції.

Розглянемо можливі фінансові моделі забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств з метою пошуку оптимального способу фінансування та вартості позикових коштів, виходячи з фінансових можливостей та очікуваних еколого-економічних вигод від впровадження інновацій (табл. 3.1).

Таблиця 3.1
Характеристика основних фінансових моделей забезпечення інноваційного розвитку підприємств аграрного сектора [24, 25]

№	Модель	Характеристика	Мета
1	Самофінансування	Рефінансування прибутків підприємства	Підвищення прибутковості та його

2	Кластерна модель	Підприємства Поеднання галузевої науки, досліджень та розробок і виробництва на основі фінансових ресурсів, державної підтримки та інвестицій, створити фонд для реалізації інвестиційних та інноваційних проєктів.	конкурентоспроможності Концентрація матеріально-технічних та інтелектуальних та фінансових ресурсів учасниками кластера для реалізації інвестиційно-інноваційного проєкту
3	Кооперативна модель	Залучення в процес інноваційних ресурсів господарств, кооперативних спілок, селян-одноосібників на засадах взаємодопомоги	Виробадження і дифузія серед дрібних фермерів і селян-одноосібників
4	Венчурне фінансування	Інвестування у компанії, які мають суттєвий потенціал зростання завдяки інноваційного продукту на ранніх стадіях життєвого циклу	Створення продукції з високим потенціалом прибутковості та проривних технологій, на можливості реалізації наукоємної продукції, зокрема патентів та інновацій
5	Бюджетне фінансування	Системне створення та впровадження інновацій з місцевого та державного бюджетів	Забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських господарств на внутрішньому і зовнішньому ринках, реалізація принципів сталості та відновлюваності екосистеми, а також ресурсозбереження
6	Залучення грантових коштів, краудфандинг	Залучення коштів іноземних та вітчизняних донорів, участь в програмах трансграничного та міжнародного співробітництва	Інновації у сфері ресурсозбереження, відновної енергетики, боротьба із змінами клімату
7	Модель зовнішніх запозичень	Кредити комерційних банків, факторинг, лізинг, облігаційні позики	Виробадження сучасних енергозберігаючих технологій Реалізація інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств
8	Фінансування в рамках державно-приватного партнерства	Мобілізація коштів державного і місцевого бюджетів приватних інвесторів	Реалізація важливих для регіону та держави інноваційних проєктів у сфері зрощення, сільськогосподарського машинобудування, блок-чейну та цифрових технологій
9	Модель інноваційних фінансових інструментів	Аграрні розписки, ф'ючерси, котирування акцій міжнародних фондових біржах, інноваційні ваучери,	Диверсифікація фінансового забезпечення інноваційного розвитку

10	Комбінована модель	Фінансове забезпечення	Оптимізація вартості та джерел
	інноваційного аграрного сектору використання моделей і джерел фінансування	розвитку фінансових ресурсів для реалізації комбінації процесів у аграрному секторі	для ініціації ініноваційних процесів у аграрному секторі

Це пов'язано з тим, що на практиці інноваційна діяльність будь-якого суб'єкта господарювання базується на поєднанні різних елементів розглянутої фінансової моделі, виходячи з обсягів, умов і вартості необхідних фінансових ресурсів та можливостей їх залучення. Важливу роль у фінансуванні інноваційної діяльності відіграє самофінансування суб'єкта господарювання, яке є важливим елементом комбінованої моделі фінансування. Однак обсяг і потенціал самофінансування значною мірою залежить від рівня рентабельності виробництва та державного стимулювання підприємств до інвестування в інноваційний розвиток (наприклад, зменшення бази оподаткування на суму прибутку, спрямованого на інновації).

Ефективна інноваційна діяльність в агропромисловому комплексі з точки зору реалізації важливих і вартісних інноваційних проєктів стає можливою завдяки моделі кластерного фінансування. Це дозволяє залучити фінансові ресурси від усіх зацікавлених сторін та уникнути або мінімізувати ризики при впровадженні інновацій. У широкому розумінні кластерна модель - це сукупність структур, компаній, фінансових установ та агентств, які беруть участь у фінансуванні створення, впровадження та маркетингу інноваційних продуктів.

Її формування дозволяє об'єднати та стимулювати всіх учасників інноваційного процесу з метою досягнення запланованих результатів за рахунок оптимального фінансування.

Кластерна модель об'єднує складові процесу створення та виробництва інноваційної продукції - виробництво, інфраструктуру, науку та освіту - для досягнення запланованих результатів. Найбільш поширеною світовою практикою стали банківські кластери, в яких кілька банків об'єднують зусилля для фінансування великих інноваційних проєктів з метою фінансування інновацій, що потребують значного фінансування. Така модель фінансування

може бути використана і в агрохолдингах.

Перевагою аграрних кластерів та банківських кластерів, які працюють з агрохолдингами в реалізації інноваційних проєктів, є взаємовигідна співпраця з їхніми постійними клієнтами. Сторони також отримують стабільного та надійного партнера зі значними фінансовими потоками. При кредитуванні агропідприємств банки, що входять до фінансового кластеру, розподіляють ризики та об'єктивно оцінюють діяльність позичальника.

Формування виробничого аграрного кластеру може бути передумовою для формування фінансового кластеру. Фінансові кластери включають фінансові установи, які фінансували суб'єктів господарювання до їхньої участі у новостворених інноваційних кластерах та кластерах розвитку.

Поряд з кластерною моделлю фінансування в процесі інноваційної діяльності в аграрному секторі важливого значення набуває кооперативна модель. Фермерська кооперативна форма сільськогосподарського підприємництва є найбільш поширеною у світі і довела свою ефективність у загальній аграрній політиці розвинених країн. Кооперація власних коштів фермерів та коштів кредитних спілок дає можливість фермерам, власникам одноосібних господарств та членам кредитних спілок впроваджувати інновації.

В умовах, коли банки посилюють умови для сільськогосподарських позичальників із сегменту МСП, а вартість впровадження та розвитку нових технологій становить 20-30 доларів США на гектар (для земельного банку в 200-300 га), модель кооперативного фінансування може бути найбільш придатною для індивідуальних фермерських господарств та кооперативів. може бути найкращим варіантом для них. Така форма співпраці дозволяє кредитним спілкам підвищити довіру позичальників та оптимально знизити вартість коштів, які вони надають.

Для того, щоб аграрний сектор став на шлях інноваційного розвитку, необхідно диверсифікувати моделі фінансової підтримки цього процесу, зокрема, прискорити формування венчурних фінансових установ. Основною перешкодою на шляху інноваційного розвитку аграрного сектору є недостатня

увага до фінансування прикладних досліджень та заохочення впровадження їх результатів у виробничу діяльність. З метою підвищення інтересу інвесторів до інноваційних проєктів розвитку аграрного сектору, збільшення віддачі від венчурних інвестицій та просування вітчизняної наукомісткої продукції на міжнародний ринок пропонується створити національну венчурну компанію, засновану за принципом державно-приватного партнерства та здатну акумулювати фінансові ресурси з державних і приватних фондів. Створення Національної венчурної компанії є нагальною потребою. За її участі має бути сформована інтегрована та взаємопов'язана система галузевих і регіональних фондів та підприємств, яка виконуватиме роль каталізатора стимулювання та підтримки інноваційної діяльності в різних регіонах та галузях, у тому числі в аграрному секторі. Виділення коштів та створення національного венчурного фонду забезпечить зв'язок між науковими ідеями, їх розвитком та комерціалізацією.

Мета полягає у визначенні доцільності ідеї, а також у забезпеченні її перетворення на інноваційний продукт та комерціалізації, щоб повернути кошти, надані венчурним капіталом, та відсотки за ними. Досвід показує, що успішні моделі інноваційного розвитку аграрного сектору потребують диверсифікації моделей фінансування та використання венчурних інвестицій як альтернативного джерела фінансування малого інноваційного бізнесу. Державна фінансова підтримка та створення страхових продуктів для гарантування ризиків, пов'язаних із впровадженням інновацій, є необхідними для розвитку венчурного фінансування на стадії становлення.

Завданням бюджетного фінансування є насамперед створення умов для реалізації високотехнологічних проєктів для малих інноваційних підприємств, що, в свою чергу, сприяє попиту на наукові дослідження. Враховуючи, що період становлення інноваційного малого підприємства становить близько трьох років, через різні фінансові інструменти (бюджетні кредити, часткове покриття відсоткових ставок за кредитами, лізинг, повне або часткове покриття страхових премій за ризиками, пов'язаними з впровадженням інновацій), у вигляді грантів

та фінансової підтримки для впровадження інноваційної продукції, виходу на ринок та для інноваційних проєктів. Необхідно запроваджувати практики початкового фінансування.

Незважаючи на відсутність державної підтримки венчурного підприємництва та обмежене фінансування з боку венчурних фондів в Україні,

грантові методи фінансування аграрних венчурів через інноваційні платформи та акселератори набирають обертів. Так було і в минулому. Це свідчить про зростаючу роль нових, нетрадиційних способів фінансування інновацій в

аграрному секторі. Краудфандинг став новим способом залучення фінансових

ресурсів для інновацій. Краудфандинг зазвичай використовує соціальні медіа та мережі сім'ї, друзів і знайомих, щоб розширити коло людей, які бажають профінансувати проєкт.

Агропродовольчий сектор характеризується тісним зв'язком між новими

інноваціями та споживачами, оскільки інноваційні нові продукти, як правило, є

товарами широкого вжитку. Необхідно також враховувати високу актуальність питання продовольчої безпеки в очах громадськості. Тому агропродовольчий сектор, ймовірно, мотивуватиме багатьох людей фінансувати нові ідеї.

Можливим рішенням проблеми обмеженого доступу до фінансування для малих

інноваторів в аграрному секторі є з'єднання споживачів з розробниками агропродовольчих інновацій за допомогою краудфандингу. Краудфандинг став популярним у США, і відповідні платформи починають з'являтися в Європі.

Технологія блокчейн забезпечує прозорий і безпосередньо доступний зв'язок між інвесторами та інноваційними сільськогосподарськими компаніями.

Поряд з грантами та інструментами венчурного фінансування в аграрному секторі не менш важливим засобом забезпечення сталого розвитку сільського господарства є використання інноваційних фінансових інструментів, зокрема ваучерів.

Інноваційні ваучери для агросектору - це безповоротна фінансова допомога фермерам, агробізнесу, компаніям, що працюють з фермерами, науково-дослідним установам та іншим особам на розробку технологій та

Безповоротна фінансова допомога для розробки та впровадження інновацій. Обов'язковою умовою та характерною рисою інноваційних ваучерів є співпраця компанії з науково-дослідними інститутами та університетами.

За даними Європейського інноваційного табло, загальний інноваційний індекс України знизився з 34,72 у 2015 році до 34,24 у 2022 році. При цьому державне фінансування витрат на дослідження та розробки за цей період скоротилося на 23,4 відсоткових пункти, а приватний сектор - на 11,3 відсоткових пункти. З позитивного боку, було відзначено активне залучення венчурного капіталу, яке зросло на 43,9 відсоткових пункти за аналізований період. З негативного боку, людський капітал зменшився на 10,8 відсоткових пунктів [26].

Ця тенденція була посилена російською військовою агресією і матиме довгостроковий негативний вплив на інноваційний розвиток в Україні.

Однією з ключових проблем інноваційного розвитку аграрного сектору регіону є брак інформації про стан і динаміку інноваційних процесів у регіоні та вплив на них фінансових інструментів. Інформаційний вакуум не дозволяє належним чином оцінити ефективність інноваційного розвитку з точки зору диференціації на основі національної фінансової політики та регіональних особливостей, а також акумулювати необхідні фінансові ресурси.

Першочерговим завданням у розвитку аграрного сектору є розробка послідовної та збалансованої стратегії, яка б дозволила зберегти позитивну динаміку та мінімізувати негативні наслідки війни в країні.

У сьогоденних реаліях складно оцінити збитки, які війна завдасть українській державі, оскільки ситуація постійно змінюється, а військові дії продовжують розгортатися. Як наслідок, лише за перші три місяці втрати в аграрному секторі склали понад 4,3 млрд доларів США. Це становить приблизно 15% накопиченого капіталу аналізованих секторів в Україні. Проблеми з постачанням матеріально-технічних ресурсів, головним чином палива, запчастин та мінеральних добрив, а також з доступністю оборотного капіталу, призвели до очікуваного зниження продуктивності. Тому з початком військових

дій українські сільськогосподарські виробники зіткнулися зі зростанням цін на основні виробничі ресурси, особливо на добрива (+37%) та паливо (+29%). Враховуючи скорочення посівних площ на територіях, де ведуться бойові дії, втрати сільгоспвиробників через зростання цін склали 378,9 млн. доларів США.

Втрати аграріїв через зростання цін склали 378,9 млн доларів США. Крім того, українські фермери зазнали додаткових збитків у розмірі 480,4 млн дол. США через підвищення ціни на дизельне паливо приблизно на 39 центів за літр. США [27].

Нагальним завданням на найближчу перспективу є пошук та залучення ресурсів для відновлення економіки, інфраструктури та промисловості України від наслідків війни. Основною рушійною силою відновлення аграрного сектору є діяльність великих корпорацій та транснаціональних корпорацій. Великим компаніям та транснаціональним корпораціям необхідно знайти шляхи підвищення продуктивності та прибутковості, зменшення відходів та зменшення впливу на навколишнє середовище, що можна зробити шляхом більш активного впровадження технологій Індустрії 4.0 у свою діяльність [28].

Інтегруючи новітні технології у свою господарську діяльність, сільськогосподарські підприємства можуть:

- Підвищити продуктивність і врожайність (завдяки точному знанню, коли і де використовувати зрошення, добрива та гербіциди).

- Краще управляти витратами (точні дані дозволяють краще контролювати витрати). Використовуючи найсучасніші інструменти та автоматизовані системи управління, компанії можуть знизити виробничі витрати шляхом моніторингу та коригування посівів і детального аналізу кількості ресурсів (зрошення, добрив, пестицидів тощо), необхідних у кожній точці ферми.

- Зменшення відходів (цифрові технології зменшують використання води, палива, добрив та гербіцидів, підвищуючи врожайність та зменшуючи використання ресурсів, часу та праці).

- Зменшення вуглецевого сліду (використання сучасних технологій зменшує вуглецевий слід).

Кількість викопного палива, що використовується для цих елементів, зменщується завдяки автономним операціям та більш ефективному обладнанню.

3.2 Використання досвіду зарубіжних країн у сфері адміністративно-правового регулювання діяльності аграрних підприємств

Країни з розвиненою аграрною економікою значну увагу приділяють підтримці сільського господарства, що є невід'ємною частиною регулювання відтворювальних процесів і пріоритетним напрямом економічної політики держави в цілому. Як показує досвід, це дає можливість не лише забезпечувати продовольством власне населення країни, але і експортувати сільгосппродукцію та продукти харчування, не погіршуючи при цьому продовольчу безпеку держави. Хоча у даному випадку слід зазначити, що для розвинених країн не існує такої проблеми як продовольча безпека. Вони як надавали, так і продовжують надавати значну підтримку сільськогосподарським товаровиробникам, масштаби якої напряму залежать від рівня доходів країн [29, с. 180]. Так, наприклад, у США її розмір становить біля 1 %, в країнах ЄС – 1,3 %, Японії – 1,4 % ВВП [30, с. 18].

Загалом державне регулювання відтворювального процесу в сільському господарстві зосереджене на його підтримці. Це пов'язано з тим, що в економічно розвинених країнах галузь розглядається як система, яка не здатна до саморегулювання, а кошти, що виділяються на її підтримку, спрямовуються на компенсацію втрат галузі в умовах нестабільності ринків. Досвід світового розвитку сільського господарства за останні два десятиліття свідчить про зростання ролі держави в регулюванні відтворювального процесу в сільському господарстві, з метою захисту навколишнього середовища та забезпечення безпеки населення в історичних поселеннях.

Сьогодні проблема пошуку ефективних форм підтримки відтворювальних

процесів у сільському господарстві потребує аналізу міжнародного досвіду. Аналізуючи наукові дослідження з даної тематики, можна констатувати, що державне регулювання відтворювальних процесів за кордоном є елементом державного регулювання сільського господарства в цілому, яке включає систему інструментів впливу на доходи фермерів, структуру сільськогосподарського виробництва, аграрні ринки, соціальну структуру села та міжгалузеві і міжгосподарські відносини (рис. 3). і може бути представлена у вигляді (рис. 3.1).

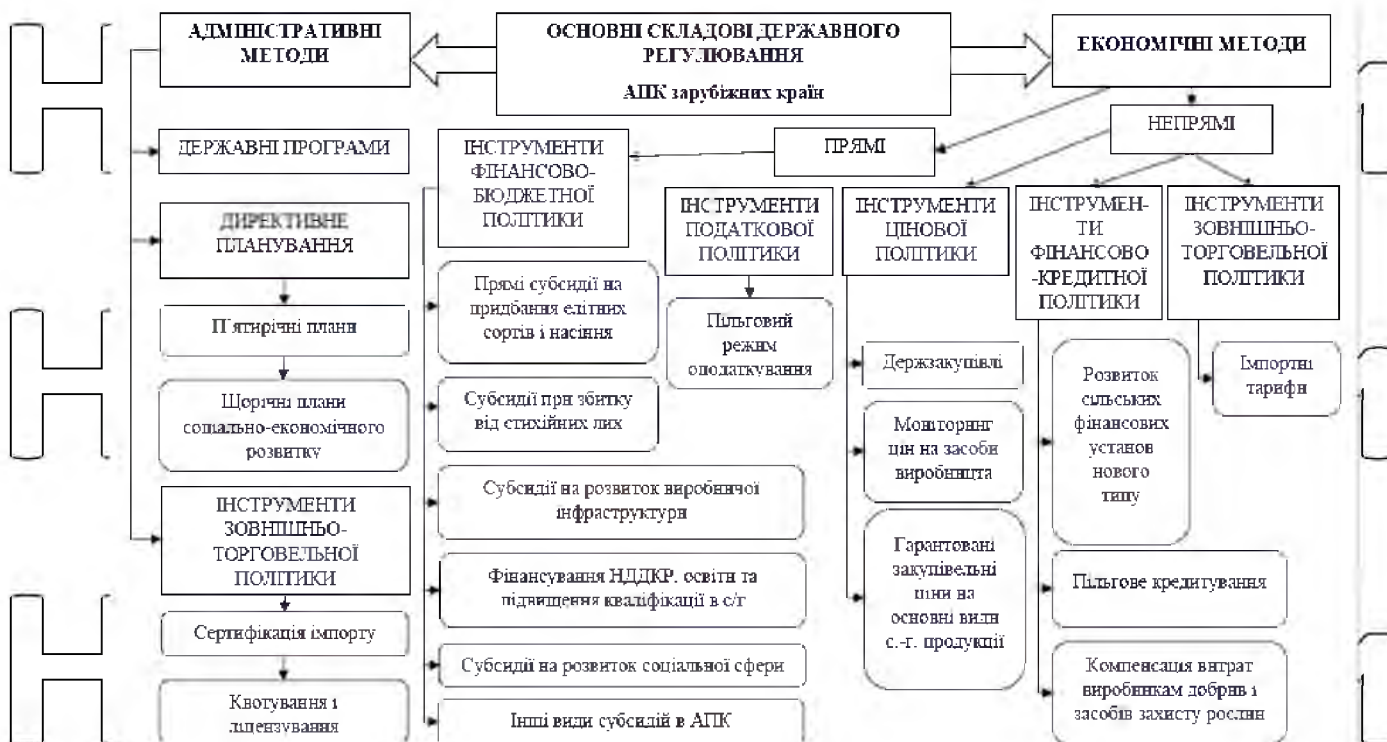

Рис. 3.1. Сучасна система державного регулювання в зарубіжних країнах

Найважливішою функцією держави у даному випадку є вдосконалення законодавства, розробка і реалізація державних програм, а також прямих і непрямих дотацій, які впливають на відтворювальні процеси, шляхом збільшення доходів сільгоспвиробників, що покращить їх відтворювальні можливості, або шляхом створення державою сприятливого нормативно-правового забезпечення.

Характерною особливістю державного регулювання країн з розвинутою

ринковою економікою є те, що на підтримку сільського господарства виділяється значна частина бюджетних коштів, що суттєво впливає на доходи фермерів. Так, частка доходу фермера, яка формується за рахунок державних джерел на початку 2000-х років в країнах ЄС складала 38 %, Фінляндії – 72 %, Японії – 72 %, в США – 27-40 % [31, с. 8].

Основними формами підтримки доходів сільгоспвиробників в США є програми прямих платежів виробникам, антициклічних платежів, позики ринкової допомоги, позики відсутніх платежів, цінової підтримки молочного сектора, консервації земель, а також пільгового страхування в сільському господарстві. Програмами страхування, яких налічується понад 20, охоплено понад 60 % посівних площ [30].

Бюджетні трансферти сільському господарству, збільшуючи доходи сільгоспвиробника, не здійснюють безпосереднього впливу на ринкові ціни.

Трансферти можуть бути розділені на дві групи: платежі, пов'язані з обсягом виробництва, і платежі, що скорочують витрати виробника. Це дотації, субсидування окремих видів витрат, державні капіталовкладення, вкладення в інфраструктуру і т.д. Для прикладу, суми дотацій і компенсацій з урахуванням інфляції до ціни реалізації можуть складати: в Швейцарії 82 %, Норвегії – 75 %, Японії – 74 %, Австрії – 44 %, а відношення дотацій до витрат на сільськогосподарське виробництво в країнах ЄС складає 46 %, Канаді – 43 %, Швеції – 53 %. Щодо вартості виробленої товарної продукції фермерськими господарствами, субсидії досягли: в країнах ЄС – 50 %, Японії і Фінляндії – 70 %. США на одиницю продукції виробленої у сільському господарстві вкладає засобів на 30 % більше в порівнянні з іншими галузями економіки [32, с. 28].

Одним із найбільш вдалих у даному випадку прикладів є досвід Канади, яка за допомогою інструментів фінансово-бюджетної політики пріоритетом своєї аграрної політики оголосила захист доходів сільгоспвиробників, за нестабільних ринків збуту або несприятливих погодних умов. З цієї ціллю на початку 21 століття було започатковано трьохлітній проєкт, метою якого було реалізувати три державні програми: страхування врожаю, резервування коштів

для стабілізації доходів фермерів і безпосередній захист доходів фермерів [32, с. 75].

Для реалізації поставлених задач уряд Канади виділив 7981 млн. канадських доларів у вигляді прямих і безпосередніх субсидій федеральних і провінційних міністерств сільського господарства. Загалом частка коштів, яка виділяється з державного бюджету на підтримку сільського господарства складає 35%. У межах програми забезпечення безпеки сільськогосподарського виробництва значні кошти виділяються на відтворення земельних ресурсів, а саме рекультивацію земель тощо.

Доходи сільгоспвиробника забезпечуються також за рахунок підтримки загального сервісу, тобто державного фінансування наукових досліджень і розробок в агропромисловому комплексі, змісту спеціалізованих освітніх установ, сільськогосподарських інспекцій, інших елементів інфраструктури сільського господарства, маркетингу, а також реклами сільськогосподарської продукції.

Наведений вище досвід підтримки сільськогосподарського виробництва міг би бути використаний і нашою державою. Вживані підходи дозволять знизувати ціни на продовольчих ринках, зберігаючи при цьому адресну підтримку сільгоспвиробникам, що збільшуватиме їх доходи і одночасно зростатимуть можливості щодо відтворювальних процесів.

Одне із важливих місць в підтримці доходів сільського господарства розвинених країн світу традиційно займають різні механізми регулювання цін на сільськогосподарську продукцію. Їх суть полягає у встановленні верхніх і нижніх меж коливання ціни і умовної ціни, яку намагається підтримувати держава. Надалі відбувається скупка або продаж продукції в цілях товарної інтервенції і підтримки бажаного рівня цін. Особливістю тут є то, що такий механізм діє для продукції з тривалим терміном зберігання. Наприклад, в США цінове регулювання на ринку сільськогосподарської продукції здійснюється на основі двох видів цін.

1. Цільових, що поширюються на найбільш важливі види

сільськогосподарської продукції. Ці ціни забезпечують мінімальний рівень доходу для самофінансування розширеного відтворення виробників із середнім і низьким рівнями витрат. У разі реалізації сільськогосподарської продукції за цінами, нижчими від цільових, виробник отримує різницю, що компенсує зниження його доходів внаслідок падіння ринкових цін.

2. Заставних, за якими сільгоспвиробники здають в товарно-кредитну корпорацію (ТКК) під заставу всю продукцію в разі, якщо ринкові ціни складаються нижче заставних. Якщо протягом дев'яти місяців закладена продукція не викуплена виробником, вона переходить у власність ТКК, а сільгоспвиробник отримує за неї грошову компенсацію за заставною ціною за вирахуванням витрат на зберігання. По суті, заставна ціна являє собою гарантований мінімум цін на сільськогосподарську продукцію, яка надає виробнику можливість отримання доходу внаслідок різниці між заставною ставкою і ринковою ціною.

У країнах ЄС функцію мінімальних цін виконують державні закупівельні ціни («ціни втручання»). За цим, заздалегідь фіксованими цінами, сільськогосподарську продукцію закупають державні організації. Крім того, на досить високому рівні встановлюються цільові ціни, що гарантують середнім і великим за розмірами виробництва господарствам, певний рівень доходу. Істотний вплив на доходи сільгоспвиробників надає десяти-відсоткова диференціація цільових цін по місяцях господарського року з метою компенсації витрат на зберігання нереалізованої продукції.

Підтримка державою високих цін на сільськогосподарську продукцію сприяє стабілізації ринків, регулюванню об'ємів і структури виробництва. Політика підтримки цін є одним з каналів соціальної допомоги селу.

Зарубіжний досвід показує, що в ціну, підтримувану державою, закладається певний рівень особистого споживання фермера і його сім'ї, який має бути не нижчий споживання в інших галузях економіки. Таким чином, цінове державне регулювання підтримує дохід фермера на належному рівні, забезпечуючи тим самим можливість проведення відтворювальних процесів.

Державне регулювання цін на сільськогосподарську продукцію в США і в країнах ЄС впродовж тривалого часу сприяє прискореному зростанню виробництва, яке не можливе без розширеного відтворення. Проте, окрім цін, в західних країнах для підтримання доходу фермерів усе більш широко використовують механізм прямих платежів, надбавок, не пов'язаних з ціною або кількістю продукції. Вони виплачуються на члена сім'ї, на гектар посіву, на голову худоби і в цілому на господарство.

Функціонування сільськогосподарського кредитування, в тому числі пільгового, є важливим у системі державного регулювання та підтримки доходів сільгоспвиробників. Специфічні галузеві особливості сільського господарства вимагають особливого підходу до кредитної підтримки галузі. Без державної кредитної підтримки аграрного сектору банківський капітал буде перенаправлений в інші, більш прибуткові галузі.

У Німеччині Центральний сільськогосподарський банк, який надає кредити сільському господарству та харчовій промисловості, є сільськогосподарським лізинговим банком. Банк підпорядковується Кооперативному закону, який передбачає пільгове оподаткування, і тому надає кредити сільськогосподарським виробникам на пільгових умовах. Однак відсоткові ставки за кредитами широко варіюються і можуть змінюватися протягом терміну дії кредитного договору.

В середньому процентна ставка по сільськогосподарському кредиту в Німеччині становить 7,3 % річних. Також передбачений договір страхування комерційного кредиту, що надається для придбання засобів виробництва (страховий тариф становить близько 0,4 %) [33, с. 165].

При всьому різноманітті бюджетної підтримки сільського господарства за кордоном широко розвинена і система сільськогосподарського кредиту. У Німеччині існує система допомоги початківцям фермерам, яка включає, крім безоплатних позбавників, позику до 200 тис. євро (під 5 % річних) або громадську позику до 120 тис. євро для цілей будівництва (під 1,5 % річних). Також передбачений договір страхування комерційного кредиту, що надається для

придбання засобів виробництва (страховий тариф становить близько 0,4 %).

У Франції центральне місце в системі кредитного забезпечення сільського господарства відіграє банк «Кредітаґріколь». Механізм дії пільгових кредитів для АПК заснований на принципі боніфікації. Банк надає боніфіціювання (з державними субсидіями на виплату відсотків) позики для придбання сільськогосподарських підприємств, обладнання та худоби.

Особливе місце в системі інвестиційного кредитування займають кредити на освоєння техніки і передових технологій. Так, у Франції кредитуванням на придбання техніки займається один з найбільших банків «Кредит Аґріколь»,

який видає до 70% позик на ці цілі. Для прискорення процесу модернізації сільського господарства і забезпечення конкурентоспроможності аграрного виробництва урядом передбачаються спеціальні пільгові кредити. Так, процентна ставка за цими кредитами в залежності від умов ведення сільськогосподарського виробництва та цільового призначення позики становила від 3,1 до 8,9 % [33,179].

У Канаді надаються безвідсоткові авансові кредити для проведення весняно-польових робіт і осінні безвідсоткові кредити, що дозволяють фермерам відстрочити збут сезонної продукції.

У Великобританії не існує спеціалізованого аграрного банку, і банківська політика по відношенню до сільського господарства заснована на тих же принципах, що і для інших галузей економіки. Однак через комерційні банки проходять різні державні субсидії, що в багатьох випадках робить кредит пільговими. Крім того, в даній країні, з системою фермерського кредиту тісно пов'язані іпотечні кредити під заставу землі: з 1928 р. створена і діє Сільськогосподарська іпотечна корпорація, яка отримує державні дотації у вигляді скороченого відсотка. Кредитування здійснюється на строк від 5 до 40 років, а максимально можливий розмір заставної становить третину вартості

майна. Говорячи про короткострокове кредитування, можна відзначити, що фермери частіше використовують не традиційні банківські позики, а овердрафти.

Слід зазначити, що основними рисами зарубіжного досвіду фінансування

сільського господарства є кредитування сільськогосподарських підприємств під заставу землі (кредити під заставу землі) та рефінансування пов'язаної з ними кредитної дебіторської заборгованості. Кредитування під заставу землі характеризується стабільною законодавчою базою, розвиненими технологіями фінансування та використанням сек'юритизації кредитних вимог.

У світовій практиці існують такі основні організаційно-фінансові схеми кредитування під заставу землі

1) однорівнева (європейська або континентальна): кошти збираються в систему через земельні іпотечні банки;

2) дворівнева (американська або англо-американська): залучення коштів здійснюється шляхом іпотечного кредитування через земельні іпотечні агентства, які є небанківськими кредитними організаціями.

Організаційно-фінансові схеми визначають моделі земельно-іпотечного кредитування, що застосовуються у світовій банківській практиці: 1) усічена відкрита модель, що базується на однорівневій схемі; 2) збалансована автономна модель, що базується на однорівневій схемі; 3) розширена відкрита модель, що базується на дворівневій схемі.

Однорівнева організаційно-фінансова схема земельно-іпотечного кредитування історично склалася в європейських країнах, де кредитування під заставу сільськогосподарських земель традиційно здійснюється через систему спеціальних земельних іпотечних товариств і банків. Ця схема, яка забезпечує недороге довгострокове фінансування земельних іпотечних кредитів, базується на створенні закритого іпотечного фінансового ринку, сформованого спеціалізованими земельними іпотечними банками. Такі схеми іпотечного кредитування розвинулися в Німеччині, Австрії, Нідерландах, Великобританії та Фінляндії і є домінуючими в Данії, Швеції та Канаді. У Франції та Іспанії однорівневі системи кредитування реалізуються через монопольні державні земельні іпотечні банки. Земельні іпотечні банки фінансуються за рахунок власних заощаджень та продажу земельних іпотечних облігацій з фіксованою ставкою, випущених під заставу землі. Земельні іпотечні облігації є одними з

найнадійніших фінансових інструментів.

У країнах Східної Європи, Англії, Іспанії, Ізраїлі застосовуються усічено-відкриті моделі земельно-іпотечного кредитування, основними рисами яких є однорівневий характер, відсутність спеціальних ринкових інститутів, залежність моделі від ринкового рівня ставки відсотка, відсутність жорстких стандартів кредитування, обмежена кількість залучених ресурсів, простота організації, доступність для користувачів.

У фермерів ряду зарубіжних країн обсяги механізованих робіт, виконуваних відновленою технікою, перевищують 50-60 %. На ринки вживаної техніки ці машини надходять після 5-7 років експлуатації і використовуються до 15 і більше років. Економічно мінні господарства, як правило, набувають нові машини, які через 5-7 років експлуатації реалізуються економічно слабшим споживачам. Навіть в розвинутих країнах Заходу, в США і Японії на кожен новий трактор припадає 3-4 які були в експлуатації [34].

Основними перевагами такого ринку техніки є: короткі терміни поставок, низькі ціни, збільшення обсягу закупівель техніки, зручність обслуговування (наявність запасних частин, ремонтно-обслуговуючої бази, кваліфікованих кадрів, невеликі відстані до ремонтних підприємств тощо).

Однією з ключових складових державного регулювання процесу відтворення сільського господарства в інших країнах є наявність належного нормативно-правового забезпечення, яке має прямий та опосередкований вплив на вищезазначені процеси. Аналіз зарубіжного досвіду показує, що державна підтримка та фінансування сільськогосподарського виробництва регулюється на законодавчому рівні.

Наприклад, закон про сільське господарство США складається з декількох томів і містить конкретні цифри по виробництву всіх видів харчування, за обсягом виділення державних коштів на підтримку сільгоспвиробника.

Особливістю закону полягає в тому, що він визначає не тільки відносини між державою і сільгоспвиробником. У ньому чітко прописуються визначення і ознаки всіх учасників відтворювального процесу. Незалежно від форм власності

сільгоспвиробниками є як великі підприємства: холдинги, фермерські господарства, виробничі кооперативи, так і громадяни, зайняті в підсобних господарствах. Для кожного передбачені свої форми державної підтримки.

Цікавим в цьому контексті є для нас досвід Данії, де закон про сільське господарство, який є своєрідною сільськогосподарською «конституцією» в якій закладені вагомі важелі впливу як на відтворення землі так і на відтворення робочої сили. Це випливає із його цілей – збереження сімейного землекористування і родючості ґрунтів, а також закріплення засадничих напрямів для найкращої організації обробітку земель, землеволодіння, оренди,

охорони довкілля, що безпосередньо впливає на відтворення землі як фактору виробництва. Вплив на відтворення робочої сили проявляється в тому, що відповідно до законодавства усі ферми повинні отримуватися тільки за допомогою купівлі, оскільки існує законодавча заборона на дарування або заповіт свого господарства дітям. У разі, якщо коли є бажання купити ферму з ділянкою більше 30 гектарів, фермерові слід отримати 5-річну освіту в спеціалізованій школі сільськогосподарського профілю. Це пов'язано з тим, що в сучасних умовах у сільському господарстві застосовуються нові сучасні технології, які висувають додаткові вимоги до професійних якостей працівників.

З'явилися професії, які зовсім нещодавно були абсолютно не типові для сільськогосподарського виробництва, наприклад, фахівці в галузі комп'ютерних технологій тощо. Для цього потрібне зростання наукового і кадрового потенціалу сільськогосподарської галузі.

Слід зазначити, що в даній країні приділяється особлива увагу спеціалізованій освіті фермерів, яку вони можуть отримати у одній із 25 сільськогосподарських шкіл. Освіта в них безкоштовна, теоретичні заняття оплачує держава, а під час практики учні мають можливість отримувати зарплату на фермах, де вони працюють підсобними працівниками. Обов'язковою умовою вступу до даних шкіл є наявність атестату про закінчення дев'яти класів у данській середній школі. Також законодавство Данії має суттєвий вплив на надходження кредитних ресурсів, де основну роль відіграє застава земельної

Слід зазначити, що в даній країні приділяється особлива увагу спеціалізованій освіті фермерів, яку вони можуть отримати у одній із 25 сільськогосподарських шкіл. Освіта в них безкоштовна, теоретичні заняття оплачує держава, а під час практики учні мають можливість отримувати зарплату на фермах, де вони працюють підсобними працівниками. Обов'язковою умовою вступу до даних шкіл є наявність атестату про закінчення дев'яти класів у данській середній школі. Також законодавство Данії має суттєвий вплив на надходження кредитних ресурсів, де основну роль відіграє застава земельної

Слід зазначити, що в даній країні приділяється особлива увагу спеціалізованій освіті фермерів, яку вони можуть отримати у одній із 25 сільськогосподарських шкіл. Освіта в них безкоштовна, теоретичні заняття оплачує держава, а під час практики учні мають можливість отримувати зарплату на фермах, де вони працюють підсобними працівниками. Обов'язковою умовою вступу до даних шкіл є наявність атестату про закінчення дев'яти класів у данській середній школі. Також законодавство Данії має суттєвий вплив на надходження кредитних ресурсів, де основну роль відіграє застава земельної

ділянки під яку кредитні установи мають право надавати лише кредит, розмір якого не перевищує 70 % її оціночної вартості.

Вплив законодавства на відтворення землі як фактору виробництва в першу чергу простежується в збереженні фонду земель сільськогосподарського призначення, спрямованого на забезпечення максимально ефективного функціонування великого числа різних за площею господарств і на недопущення надмірної концентрації земельної власності в одних руках. Подібні механізми використовуються в більшості розвинених країн (США, Данія, Італія, Франція та ін.). Наприклад, в Німеччині держава прагне уникнути одночасно і фрагментації земель, і їх концентрації у власності окремих господарств. Так, мінімальний розмір земельної ділянки встановлено на рівні 1 га, а максимальна межа - на рівні 400-500 га [35, с. 55]. Ці обмеження стосуються як до покупки землі, так і до її оренди.

Все сільське господарство Німеччини є одним з факторів екологічної безпеки країни, тому законодавство суворо обмежує переведення земель сільськогосподарського призначення в землі інших категорій, а також визначає необхідність заходів щодо боротьби з обезлюдненням гірських територій і територій, несприятливих для ведення сільського господарства. В даному аспекті цікавий також досвід Норвегії, де законодавчо обмежена можливість роздроблення ділянок землі в несприятливих районах півночі і центру з метою закріплення населення в даних регіонах [36, с. 72].

Вагомий вплив на відтворення і захист земель сільськогосподарського призначення в США має законодавча заборона, яка проявляється, перш за все, в тому, що в найбільш розвинених сільськогосподарських регіонах введена заборона на купівлю сільськогосподарських угідь особами, які не є фермерами. Так у тринадцяти штатах Середнього Заходу, які становлять найбільшу цінність з точки зору вкладу в національне сільське господарство, юридичні особи не можуть купувати сільськогосподарські землі [36].

Дане положення обумовлене прагненням держави запобігти скупку землі для подальшого її використання поза межами сільськогосподарського

призначення. Необхідно відзначити, що ця заборона не перешкоджає фермерам у створенні об'єднання у формі сімейної корпорації, тобто власниками ферми повинні бути члени сім'ї.

Подібна заборона існує і у Данії, де використання сільськогосподарських земель в несільськогосподарських цілях обмежена, законодавчо. Крім того, передбачені також заходи щодо стимулювання закріплення населення в сільськогосподарських районах. При оренді землі, як і при її покупці, орендар повинен зберегти сільськогосподарський характер її використання та не перейти кількісну межу сукупної (наявної і орендованої) землі, яка рівна 150 га.

Придбання або оренда додаткової земельної ділянки дозволяється фермеру, якщо він відповідає заявленим вимогам (живе в сільській місцевості більше 8 років, має спеціальну освіту і досвід роботи в сільському господарстві, бере зобов'язання і далі проживати в сільській місцевості протягом тривалого періоду часу) [37, с. 85]. У багатьох інших країнах покупець сільськогосподарського угіддя також повинен мати спеціальну освіту або сільськогосподарські навички (Норвегія, Нідерланди, Франція, Швеція, Бельгія та ін.).

Одним з факторів, що дозволяють успішно проводити відтворювальні процеси і тим самим забезпечити функціонувати сільського господарства за кордоном, є наявність виваженого податкового законодавства. Особливістю тут є те, що хоча в розвинених країнах світу сільське господарство підлягає оподаткуванню як і інші сектори економіки, водночас йому надаються певні податкові пільги і забезпечуються особливі режими оподаткування. У даному випадку основною функцією системи оподаткування в сільському господарстві є не фіскальна, а стимулююча, тобто та, яка формує сприятливі умови для відтворювальних процесів, які в кінцевому випадку призведуть до розвитку аграрного сектора економіки та підвищення його ефективності. Так, наприклад, у Німеччині фермери не платять промисловий податок, але платять його підприємства, що обслуговують сільське господарство.

У Франції при розрахунку прибуткового податку з доходів віднімають пенсійні внески, внески страхування, відсотки за позиками на будівництво житла

та ін. В результаті оподатковуваний рівень доходів для фермерів Франції становить 34 % від фактичного.

Основна мета оподаткування земельної власності у всіх країнах полягає в поповненні місцевих бюджетів, які здійснюють суттєвий вплив на відтворення сільськогосподарського людського капіталу. Незважаючи на те, що ставка податку на землю сільськогосподарського призначення набагато нижча ставки податку на землю несільськогосподарського призначення, значимість земельного податку для місцевих бюджетів є надзвичайно вагомою. Так дохід від податку на землю (включаючи будівлі на ній) становить основну частину

надходжень від податків до місцевих бюджетів. Наприклад, в США він складає 95 %, в Канаді – 81 %, в Німеччині, Франції – близько 75 %. Як видно із наведених даних частка даного податку у США є найбільшою і це незважаючи

на те, що в даній країні практикується часткове звільнення від сплати поземельного податку. Податок збирається на рівні штату, будучи одним з найважливіших джерел доходу місцевих властей. При цьому фермерські землі оцінюються за продуктивністю, що завжди нижче її ринкової вартості, тому така оцінка дозволяє значно знизити оподатковуваний вартість землі. Крім того, при оцінці оподаткованої вартості землі віднімається вартість всіх робіт,

пов'язаних з її відтворенням [37, с. 63].

Також слід зазначити, що у ряді розвинених країн передбачено повне звільнення від сплати поземельного податку або податку на нерухомість (табл.

3.1).

Таблиця 3.1

Податкові пільги для власників сільськогосподарських земель в деяких іноземних країнах, [38]

КРАЇНА	ТИП ПОДАТКУ	ВИД ПІЛЬГИ	ОБ'ЄКТ ОПОДАТКУВАННЯ
Австралія	поземельний	виключення з оподаткування	продуктивні сільськогосподарські землі
Канада	податок на власність	преференційна оцінка	сільгоспугіддя
Данія	поземельний	преференційна оцінка	сільськогосподарська земля
Іспанія	податок на нерухомість	більш низька ставка	власність в сільській місцевості
США	податок на власність	преференційна оцінка (з відкладеним платежем)	сільгоспугіддя
Франція	податок на спадщину	виключення з оподаткування	власність фермера
Уречія	податок на спадщину податок на передачу власності	виключення з оподаткування виключення з оподаткування	сільгоспугіддя
Фінляндія	податок на власність	преференційна оцінка	сільгоспугіддя
Ірландія	поземельний податок податок на передачу землі у спадок	виключення з оподаткування зниження оцінки вартості до 55%	сільгоспугіддя
Італія	приріст обсягу капіталу	виключення з оподаткування	сільгоспугіддя
Нідерланди	податок на передачу власності	податок на передачу власності	сільгоспугіддя
Португалія	податок на передачу власності	більш низька ставка податку	земля, крім землі під будівлями
Великобританія	податок на власність	виключення з оподаткування	сільгоспугіддя
Швеція	податок на власність	виключення з оподаткування	сільгоспугіддя

Підсумовуючи вищенаведений матеріал, необхідно зауважити, що податкові надходження від сільськогосподарських підприємств в зарубіжних країнах у багато разів менше державних витрат на фінансування сільського господарства.

Таким чином, в Великій Британії, Ірландії та Швеції фермери повністю звільняються від сплат податку на нерухомість. У Нідерландах, відповідно до чинного законодавства, яке регулює охорону навколишнього середовища всі

ферми входять в пільгову категорію власників. В Австралії сільськогосподарські землі не обкладаються поземельним податком, а в Великій Британії, ферми звільнені від податку на нерухомість. У США практикується часткове звільнення від поземельного податку, а в Іспанії поземельний податок платиться в розмірі 0,3 % від вартості сільськогосподарських земель [39, с. 72].

У доповнення до нормативно-правового забезпечення у зарубіжних країнах розробляються державні цільові програми, які також впливають на відтворювальні процеси. Так у США діють державні програми з охорони природних ресурсів сільськогосподарського виробництва: орних земель, пасовищ, водних ресурсів, лісів. Законом про консервацію ґрунтів передбачається класифікація всіх сільськогосподарських культур за характером впливу на ґрунт – виснажливі (бавовна, зернові культури та ін.) і консервуючі (пасовищні трави). Фермерам, які погодилися перевести частину своїх посівних площ з-під культур першого типу під культури другого, пропонувалися певні субсидії. Фермерам, які впроваджують на своїх землях різні зберігаючі або консервуючі технології, компенсується до 50 % витрат, пов'язаних з залуженням і лісопосадками на даних площах.

Адаптація досвіду Данії у практиці державного регулювання відтворювальних процесів у сільському господарстві, на наше переконання мало би позитивний ефект, оскільки тільки освічені фермери, які мають навички управління господарством, несуть відповідальність за його ефективність, створюють стабільно функціонуючу галузь і забезпечать розширене її відтворення [46].

Таким чином, необхідно зазначити, що у вітчизняній практиці можуть бути використані наступні важелі та інструменти регулювання відтворювальних процесів у сільському господарстві, що застосовуються в економічно розвинених країнах: 1) цінова політика, яка гарантує доходи виробників; 2) субсидування відсотків за отриманими кредитами, виплат зі страхування майна, агролізинг; 3) бюджетне фінансування програм розвитку сільськогосподарського виробництва; 4) бюджетне фінансування розвитку інфраструктури села; 5)

інструменти непрямой фінансової політики (оподаткування, експортні та імпорتنі митні тарифи і квоти).

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВИСНОВКИ

НУБІП України

За результатами дослідження, проведеного з метою аналізу адміністративно-правового регулювання діяльності сільськогосподарських підприємств, робимо відповідні висновки.

НУБІП України

Ми визначили, що під поняттям предмета адміністративно-правового регулювання слід розуміти сукупність однорідних суспільних відносин регулятивного характеру, що існують між адміністративними органами та приватними особами і виникають з приводу управління різними сферами

НУБІП України

суспільного життя. Отже, об'єктом адміністративно-правового регулювання є система суспільних відносин між публічною владою, тобто вищим органом державної влади та професійними місцевими державними адміністраціями, що здійснюють

НУБІП України

державне регулювання агропромислового комплексу, і приватними особами, які здійснюють сільськогосподарську діяльність, що виникають у сфері державно-управлінської діяльності та надання адміністративних послуг, метою яких є забезпечення прав і свобод людини і громадянина і свобод людини і громадянина, що гарантуються публічно.

НУБІП України

Адміністративно-правове регулювання також включає в себе нормотворчу та правозастосовчу діяльність держави в особі компетентних органів щодо встановлення загальних правил діяльності суб'єктів суспільних відносин в агропромисловому комплексі; діяльність компетентних органів, органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо коригування

НУБІП України

встановлених правил у відповідь на зміну обставин, встановлені правила Аграрний комплекс Суд постановив, що це включає в себе регулювання та нагляд за діяльністю учасників адміністративно-правових відносин в агропромисловому комплексі, а також за діяльністю органів, що здійснюють

НУБІП України

державне управління в агропромисловому комплексі. Органами, відповідальними за адміністративно-правове регулювання діяльності підприємств, є Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України,

Міністерство економіки України (Мінекономіки) та Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України (Мінприроди). Саме вони є центрами управління в аграрному секторі. Міністри обох міністерств спрямовують і координують діяльність Державної служби України з питань геодезії, картографії та земельного кадастру, Державного департаменту лісових ресурсів України, Державного департаменту рибного господарства України, Державної екологічної інспекції України, Державного департаменту управління зоною відчуження, Державної служби геології та надр України, Державного департаменту водних ресурсів України та Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів.

Діяльність агропромислових підприємств у сучасних умовах досліджено на прикладі ТОВ «Агроюніт Захід». Структура досліджуваного підприємства побудована за принципом лінійної організаційної структури. На чолі кожного підрозділу стоїть керівник, який має повну владу і незалежний контроль над підлеглими працівниками, і всі функції управління зосереджені в руках цього керівника. Менеджери безпосередньо підпорядковуються вищому керівництву.

Компанія визначила, що протягом останніх років вона активно розширювала свої виробничі потужності та інвестувала в модернізацію та вдосконалення своїх виробничих активів; протягом 2022 року, незважаючи на труднощі та обмеження, спричинені військовим вторгненням та подальшим запровадженням воєнного стану, компанія продовжувала свою основну господарську діяльність. Компанія була змушена внести відповідні корективи у свою діяльність, щоб забезпечити безпеку своїх працівників та підтримати нормальне функціонування внутрішніх процесів. Таким чином, економічний стан «Агроюніт Захід» у 2021 році погіршився порівняно з 2020 роком. Про це свідчить зниження майже всіх показників рентабельності та зменшення чистого прибутку; у 2022 році порівняно з 2021 роком показники рентабельності дещо покращилися, рентабельність основного бізнесу знизилася, а чистий прибуток зріс. Головним пріоритетом компанії є стратегія інтенсивного розвитку. Вона передбачає мінімізацію витрат компанії при одночасному збільшенні

прибутковості за рахунок впровадження нових технологій та передових наукових розробок. Така стратегія розвитку добре підходить для українського аграрного сектору. Тому компанія є прибутковою і має тенденцію до збільшення загальної рентабельності та чистого прибутку. Завдяки сучасному підходу до ведення сільського господарства в промислових масштабах, «Агроюніт Захід»

не тільки дотримується екологічних стандартів України та Європейського Союзу, а й щорічно підтверджує сертифікацію безпеки всіх ланок виробництва.

Ми довели, що, інтегруючи сучасні технології в бізнес-операції, сільськогосподарські підприємства можуть:

- Підвищити продуктивність і врожайність (точні дані про те, коли і де використовується зрошення, добрива та гербіциди, можуть призвести до підвищення врожайності);

- Покращити управління витратами (точні дані дозволяють краще контролювати витрати);

- Використовуючи найсучасніші інструменти та автоматизовані системи управління, компанії можуть знизити виробничі витрати шляхом моніторингу та коригування посівів і детального аналізу кількості ресурсів (зрошення, добрив, пестицидів тощо), необхідних у кожній точці ферми;

- Зменшення відходів (цифрові технології зменшують використання води, палива, добрив та гербіцидів, підвищуючи врожайність та зменшуючи використання ресурсів, часу та праці).

Нами визначено, що в економічно розвинених країнах для регулювання відтворювальних процесів у сільському господарстві використовуються такі важелі та інструменти: 1) цінова політика, що гарантує доходи виробників; 2) субсидування відсоткових ставок за кредитами, платежів зі страхування майна та лізингу сільськогосподарської техніки; 3) бюджетне фінансування програм розвитку сільськогосподарського виробництва; 4) бюджетне фінансування розвитку інфраструктури сільських територій; 5) бюджетне фінансування розвитку сільської інфраструктури; 5) непрямі інструменти монетарної політики (оподаткування, імпорتنі та експортні мита, квотування).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Остапенко Т.В. Пріоритетні напрями розвитку вітчизняного АПК в умовах глобалізаційних викликів. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2019. Вип. 750. С. 29–32.
2. *Адміністративне право України*: Підручник. Вид. 3, змін. і доп. / За заг. ред. Т.О. Коломoeць. Істина, 2018. 528 с.
3. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві: Закон України. Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). 1990. № 45. Ст. 602.
4. Турінін О. В. Предмет адміністративно-правового регулювання службових відносин. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2019. № 12. Том 1. С. 162–165.
5. Неумивайченко Н.М. Державна служба: розмежування і взаємозв'язок трудових і адміністративних правовідносин. *Вісник Академії правових наук України*. 2018. № 2(25). С. 155–162.
6. Галуцько В. В. Предмет сучасного адміністративного права України. *Форум права*. 2020. № 2. С. 83–88.
7. Авер'янов В. Державне управління у змісті предмета адміністративного права. *Вісник Академії правових наук України*. 2019. № 2 (37). С. 139–149.
8. Коломoeць Т.О., Колпаков В.К. *Вступ до навчального курсу «Адміністративне право України»: навч. лекція*. Київ: Ін Юре, 2019. 240 с.
9. *Питання адміністративного права*. Кн. 2; відп. завип. П. Б. Писаренко. Харів: ООО «Оберіг», 2018. 182 с.
10. *Адміністративна процедура та адміністративні послуги: Зарубіжний досвід і пропозиції для України* / І.Б. Коліушко (відп.ред.). К. : Факт, 2003. 495 с.
11. Авер'янов В. Адміністративне право України. URL: <http://textbooks.net.ua/content/view/2575/15/>.

12. Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України, 1996. № 30.

13. Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14 лютого 1992 р. № 2114-XII. URL: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2114-](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2114-12)

12.

14. Про фермерське господарство: Закон України від 19 червня 2003 р. № 973-IV URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/973-15>.

15. Марченко С. Правові принципи господарської діяльності в агропромисловому комплексі України. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Сер. Юридичні науки*. 2015. Вип. 10(100). С. 31–35.

16. *Адміністративне право. Загальна частина (альбом схем) навч. Посіб.* / О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, М.В. Плугатир, М.В. Співак. К.: «Центр учбової літератури». 2015. 232с.

17. Кожушко О. О. *Адміністративне право: навчально-методичний посібник*. К.: Університет «Україна», 2021. – 164 с.

18. *Адміністративне право: підручник* [Ю. П. Битяк та ін.]; за заг. ред. проф. Ю. П. Битяка [та ін.]; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Х. : Право, 2010. 624 с.

19. *Адміністративне право зарубіжних країн: курс лекцій*. О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, О.Є. Користін та ін.; за ред. О.В. Кузьменко. К.: Юрінком Інтер, 2014. 528 с.

20. *Адміністративне право в сучасному вимірі* : Матеріали IV наук.-практ. семінару / Київ. нац. ун-т внутр. справ. Каф. адміністратив. права і процесу; ред. кол.: В. К. Колпаков (голова) [та ін.]. К.: [б. в.], 2010. 208 с.

21. *Адміністративне право України. Т. 1: Загальне адміністративне право* / [Галуцько В. В. та ін. ; за заг. ред. В. В. Галуцька]. – 2011. – 320 с.

22. Документація надана ТОВ «Агроюніт Захід».

23. Про ветеринарну медицину: Закон України від 25.06.1992 № 2498-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2498-12#Text>.

24. Yacenko, O., Zavadska, Yu., Hristenko, O., Musiyec, T., & Aksonova, O. (2021). Innovative transformations of the agricultural complex in the context of global challenges of sustainable development. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 5 (40), 216–224. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v5i40.244989/>

25. Stoliarchuk, I. A., Liutak, O., Baula, O., Lisovska, L., & Voitovych, S. (2022). European integration development platform of innovative entrepreneurship of Ukraine. *Financial and credit activities: problems of theory and practice*, 4 (45), 396–404. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/download/3669/3644>

26. European Innovation Scoreboard 2022 and Regional Innovation Scoreboard 2021. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/knowledge-publications-tools-and-data/publications/all-publications/european-innovation-scoreboard-2022_en

27. Нейтер Р., Душко Д., Нів'євський О., Стольнікович Г. Огляд непрямих втрат від війни в сільському господарстві України. *Центр досліджень продовольства та землекористування (KSE Агрощеппр)*, 2022. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/06/Losses_report_issue1_ua.pdf/.

28. Давліканова О., Осадчук І. *Робота майбутнього. Форсайт обумовлених впровадженням нових технологій змін в сільському, лісовому та рибному господарстві України. Аналітичний звіт*. Національне агентство кваліфікацій, Державна служба зайнятості, Представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні. Київ: ТОВ «ВІСТКА», 2022. 172 с.

29. Балан О.С. *Управління процесом прийняття інвестиційних рішень на підприємствах виробничої сфери: монографія*. Одеса: Вид. «ВМВ», 2014. 420 с.

30. Балан О.С. *Управління процесом прийняття інвестиційних рішень на підприємствах виробничої сфери: дисертація д-ра екон. ек. наук: спец. 08.00.04 Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)*; Одеський національний політехнічний університет. Одеса, 2014. 496 с.

31. Качур Р.П. *Державне регулювання інвестиційної діяльності в трансформаційній економіці України: дис. на здобуття наук. ступеня кандидата*

екон. наук : спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Львів, 2015. 237 с.

32. Скоцик В.Є. Технічне забезпечення сільськогосподарських товаровиробників: сучасний стан та проблеми вирішення. *Економіка та управління АПК*. 2018. Вип. 10. С. 56–60.

33. Правдюк Н.Л., Мулик Т.О., Мулик Я.І. *Управління фінансовою безпекою підприємств: обліково-аналітичний аспект*: монографія. Київ: Центр учбової літератури. 2019. 224 с.

34. Кулиняк І. Я. Тенденції та перспективи розвитку ринку фінансового лізингу в Україні. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2019. №1(69). С. 48-57.

35. Гретьяк А.М. *Економіка землевпорядкування і землекористування*. К.: ЦЗРУ, 2020. 542 с.

36. Онищенко С.М., Ткачов В.Є. Досвід зарубіжних країн у вирішенні проблем галузі рослинництва. *Сучасний рух науки: тези доп. VIII міжнар. науково-практичної інтернетконференції*. Дніпро, 2019. Том. 2. С. 637–642.

37. Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Булавка О.Г. *Стратегічні напрями сталого розвитку сільських територій на період до 2030 року* / за ред. Ю.О. Лупенка. Київ: ННЦ ІАЕ, 2020. 60 с.

38. Слома В. М. Правове забезпечення функціонування агробізнесу в Україні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. Вип. 1. С. 150–154.

39. Скидан О. В. Законодавче забезпечення аграрної політики в Україні: проблемні питання. *Право України*. 2016. № 4. С. 52–56.

40. Гладун З. С. *Адміністративне право України*: навч. посіб. для підготов. до іспиту. К.: Знання, 2010. 301 с.

41. *Демократичні засади державного управління та адміністративне право*: монографія / [Ю. С. Шемшученко та ін.] ; за заг. ред. В. Б. Авер'янова ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К.: Юридична думка, 2010. 495 с.

42. Демський Е.Ф. *Адміністративне процесуальне право України: Навчальний посібник*. К.: Юрінком Інтер, 2008. 495с.

43. Дерезь В.А. *Органи виконавчої влади України та управлінські*. К.: Юридична думка, 2007. 180с.

44. Єлістратов А.І. *Адміністративне право: Лекції*. Херсон : ВАТ "ХМД", 2007. 268с.

45. Єрофєєнко Л.В. *Адміністративне право [Текст] : навч.-метод. посіб.*; Харк. нац. автомоб.-дор. ун-т. Х. : ХНАДУ, 2013. 171 с.

46. Зарубіжний досвід публічного адміністрування : метод. рек. / [Н. М. Мельтюхова та ін.; за заг. ред. Н. М. Мельтюхової] ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Упр. орг. фундам. та приклад. дослідж., Харк. регіон. ін-т держ. упр. К. : НАДУ, 2010. 27 с.

47. Кісіль З. Р. Кісіль Р. В. *Адміністративне право : навч. посіб.*, К. : Правова єдність, 2011. 695 с.

48. Коломєєць Т. О. Віхляєв М. Ю. *Адміністративно-правове регулювання порядку створення і діяльності професійних правничих громадських організацій в Україні : монографія*. ДВНЗ "Запоріж. нац. ун-т" МОН України. - Запоріжжя : Запоріж. нац. ун-т, 2010. 286 с.

49. Кучабський О. Г. *Адміністративно-територіальна організація України: теорія, методологія, механізми становлення : монографія*; Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2010. 315 с.

50. *Курс адміністративного права України: [підручник]*. / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, В.Д. Сущенко [та ін.]. 2-ге вид., перероб. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2013. 872 с.

51. Лазор О.Д., Лазор О.Я. *Державна служба в Україні: навч. посіб.*. К. : Дакор, 2009. – 560с.

52. Kovalenko, N., Kovalenko, V., Hutsol, T., Ievstafieva, Y., Polishchuk, A. *Economic Efficiency and Internal Competitive Advantages of Grain Production in*

The Central Region of Ukraine. *Agricultural Engineering*, 2021, 51-62. DOI:
<https://doi.org/10.2478/agriceng-2021-0004>.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України